

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Навчально-науковий інститут державного управління
Кафедра державного управління і місцевого самоврядування

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
кваліфікаційної роботи ступеня магістра

Здобувача вищої освіти Чорного Дмитра Анатолійовича

академічної групи 281м-23-1 ІДУ

спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування

за освітньо-професійною програмою 281 Публічне управління та адміністрування

на тему: «Обґрунтування стратегії розвитку сфери будівництва на місцевому рівні (на прикладі Слобожанської селищної громади Дніпропетровської області)»

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи	Маматова Т.В.			
розділів:				

Рецензент:				
-------------------	--	--	--	--

Нормоконтролер:	Кравцов О.В.			
------------------------	--------------	--	--	--

Дніпро
2024

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка кваліфікаційної роботи ступеня магістра на тему «Обґрунтування стратегії розвитку сфери будівництва на місцевому рівні (на прикладі Слобожанської селищної громади Дніпропетровської області)».

65 с., 9 табл., 7 рис., 74 джерела.

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ, МІСЦЕВИЙ РОЗВИТОК, СФЕРА БУДІВНИЦТВА, ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА, СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ, ПРОЄКТ, ПРОГРАМА, ПОВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ.

Об'єкт дослідження – процеси забезпечення розвитку сфери будівництва на місцевому рівні в Україні.

Предмет дослідження – обґрунтування стратегії розвитку сфери будівництва на місцевому рівні (на прикладі Слобожанської селищної громади Дніпропетровської області).

Мета дослідження – вивчення теоретичних положень та кращих практик та обґрунтування стратегії розвитку сфери будівництва Слобожанської селищної громади Дніпропетровської області.

У першому розділі досліджуються сучасні тенденції та перспективи розвитку будівельної сфери на рівні територіальних громад в Україні. Другий розділ присвячено оцінці сучасного стану та пріоритетів розвитку Слобожанської селищної ради. У третьому розділі розглядаються можливості та рекомендації щодо обґрунтування стратегічних цілей і проєктів розвитку сфери будівництва Слобожанської селищної громади.

Сфера практичного застосування результатів роботи – органи місцевого самоврядування, суб'єкти господарської діяльності у сфері будівництва, інститути громадянського суспільства.

ABSTRACT

Explanatory note of the master's degree qualification thesis on the topic «Rationale for the strategy of construction sector development at the local level (on the example of Slobozhanska settlement community in Dnipropetrovska oblast)».

65 pages, 7 figures, 9 tables, 74 sources.

PUBLIC ADMINISTRATION, LOCAL DEVELOPMENT, CONSTRUCTION SECTOR, TERRITORIAL COMMUNITY, STRATEGIC PLANNING, PROJECT, PROGRAM, POST-WAR RECOVERY.

Object of research – the processes of ensuring the development of the construction sector at the local level in Ukraine.

Subject of research – the rationale for the strategy of construction sector development at the local level (on the example of Slobozhanska settlement community in Dnipropetrovska oblast).

The purpose of research – to study theoretical provisions and best practices and to rationalize the strategy of construction development of the Slobozhanska settlement community in the Dnipro region.

In the first section examines current trends and prospects for the development of the construction sector at the level of territorial communities in Ukraine. The second section is devoted to the assessment of the current state and development priorities of the Slobozhansky settlement council. The third section discusses opportunities and recommendations for substantiating strategic goals and projects for the development of the construction sector of the Slobozhanska settlement community.

The scope of practical application of the results of the work is local governments, business entities in the construction sector, and civil society institutions.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1	
РОЗВИТОК СФЕРИ БУДІВНИЦТВА НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ	7
1.1. Сучасний стан та тенденції забезпечення стійкості та сталого розвитку територіальних громад в Україні	7
1.2. Виклики та перспективи розвитку сфери будівництва на місцевому рівні в Україні	18
РОЗДІЛ 2	
ДОСЛІДЖЕННЯ СТРАТЕГІЧНИХ НАПРЯМІВ ДІЯЛЬНОСТІ СЛОБОЖАНСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	25
2.1. Загальна характеристика Слобожанської селищної ради та стратегічних пріоритетів її розвитку	25
2.2. Аналіз реалізації стратегічних пріоритетів розвитку Слобожанської селищної ради у 2020-2023 роках	36
РОЗДІЛ 3	
ОБГРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ І ПРОЄКТІВ РОЗВИТКУ СФЕРИ БУДІВНИЦТВА СЛОБОЖАНСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ ГРОМАДИ ...	46
3.1. Розвиток сфери будівництва на місцевому рівні у повоєнний період: зарубіжний досвід та перспективи для України	46
3.2. Пропозиції щодо доповнення комплексу стратегічних цілей і проєктів розвитку сфери будівництва Слобожанської територіальної громади на період до 2027 року	55
ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	66
ДОДАТКИ	74

ВСТУП

Реформа децентралізації визнана як одна з найбільш успішних у незалежній Україні. За результатами реформи підсилено роль саме територіальних громад у розвитку територій. Це зумовило низку викликів щодо забезпечення спроможності і подальшого сталого розвитку, які постали перед головами та депутатами місцевих рад новоутворених громад активом громад, і на вирішення яких було спрямовано пошук нових інструментів публічного управління. Зокрема, експерти визначають, що «наразі територіальні громади мають опікуватися закладами освіти, охорони здоров'я первинного рівня, культури, питаннями благоустрою, соціального захисту, наданням адміністративних послуг, плануванням розвитку громади та формуванням бюджету, економічним розвитком, залученням інвестицій, розвитком підприємництва, управлінням земельними ресурсами, наданням дозволів на будівництво, прийняттям будівель в експлуатацію, розвитком місцевої інфраструктури тощо» [1].

Одним з найважливіших напрямів економічного розвитку територіальних громад в Україні, зокрема в умовах правового режиму воєнного стану, є розвиток сфери будівництва. За даними Київської школи економіки, станом на січень 2024 року в Україні було понад 250 тис. пошкоджених та зруйнованих будівель [2]. На Україну чекає відбудова і багато великих паралельних проєктів. Недавнє звернення Української асоціації девелоперів наголошує на критичному стані галузі і закликає державу та міжнародну спільноту підтримати будівельний сектор країни. Лише завдяки спільним зусиллям можливо забезпечити житлові потреби українців і закласти фундамент для стабільного майбутнього [3].

У працях провідних вітчизняних учених О. Безуглого, О. Берданової, О. Бобровської, В. Вакуленка, О. Васильєвої, П. Ворони, С. Квітки, В. Колтун, Т. Кравченко, Ю. Куца, В. Мамонової, Ю. Молодожен, Л. Приходченко, В. Тарасевича, А. Ткачука, В. Толкованова та інших

висвітлювалися різні аспекти забезпечення успішності публічного управління у сфері регіонального та місцевого розвитку [4-20]. Дослідженню підходів до розроблення й застосування інноваційних інструментів управління розвитком територій і громад, зокрема стратегічного управління, управління проектами та програмами присвячено роботи українських науковців Т. Безверхнюк, Д. Безуглого, Ю. Борисенка, С. Бушуєва, С. Газарян, Н. Костіної, О. Крайник, Т. Маматової, В. Молоканової, В. Рача, Є. Удода, О. Федорчак, А. Чемериса, І. Чикаренко, Ю. Шарова та ін. [21-40].

Слобожанська селищна рада Дніпропетровської області із початку свого існування займає входить до групи громад-лідерів демонструє значний рівень спроможності. В умовах постійно зростаючої конкуренції з іншими громадами за обмежені ресурси постає питання збереження лідерських позицій на основі застосування в органі місцевого самоврядування інноваційних інструментів управління розвитком територіальних громад. Оновлення стратегії розвитку громади і урахуванням пріоритетів розвитку будівельної галузі стає актуальним завданням.

Об'єктом дослідження є процеси забезпечення розвитку сфери будівництва на місцевому рівні в Україні.

Предмет дослідження – обґрунтування стратегії розвитку сфери будівництва на місцевому рівні (на прикладі Слобожанської селищної громади Дніпропетровської області).

Метою роботи є вивчення теоретичних положень та кращих практик та обґрунтування стратегії розвитку сфери будівництва Слобожанської селищної громади Дніпропетровської області.

Зазначена мета зумовлює постановку та виконання наступних завдань:

- схарактеризувати сучасний стан та тенденції забезпечення стійкості та сталого розвитку територіальних громад в Україні;
- дослідити виклики та перспективи розвитку сфери будівництва на місцевому рівні в Україні;
- надати загальну характеристику Слобожанської селищної ради та стратегічних пріоритетів її розвитку;

- дослідити результати реалізації стратегічних пріоритетів розвитку Слобожанської селищної ради у 2020-2023 роках;
- визначити особливості зарубіжного досвіду у сфері розвитку будівництва на місцевому рівні у повоєнний період та перспективи для України;
- розробити пропозиції щодо доповнення комплексу стратегічних цілей і проєктів розвитку сфери будівництва Слобожанської територіальної громади на період до 2027 року.

Методологічною основою магістерської роботи є системний підхід, що використовується для вирішення більшості завдань дослідження. За допомогою аналітичного методу здійснено відбір наукової та нормативно-правової інформації за темою дослідження. Методи формалізації інформації використані у процесі дослідження наявних проблем у сфері забезпечення сталого розвитку і розробки пропозицій щодо підсилення спроможності Слобожанської селищної ради через упровадження інструментів управління розвитком територіальних громад.

Теоретичною та інформаційною базою дослідження слугували наукові праці предметної сфери дослідження, стратегічні документи та нормативно-правові акти різних рівнів публічного управління.

Результати дослідження можуть бути застосовані в діяльності організації, що задіяні у процесах процесу забезпечення сталого місцевого розвитку в Україні через упровадження інструментів управління розвитком територіальних громад в органах місцевого самоврядування, зокрема, у сфері будівництва.

РОЗДІЛ 1

РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

1.1. Сучасний стан та тенденції забезпечення стійкості та сталого розвитку територіальних громад в Україні

Необхідність децентралізації державного управління стоїть на порядку денному України з перших днів її незалежності. У вересні 1997 року Верховна Рада України ратифікувала Європейську хартію місцевого самоврядування [41], заявивши про свою відданість європейським стандартам управління. З того часу різні українські уряди докладали зусиль для проведення необхідних реформ, але з різних причин їм це не вдавалося. Системні зміни були запроваджені одразу після сутичок на Майдані та зміни влади на початку 2014 року. 1 квітня 2014 року Кабінет Міністрів України схвалив «Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» [42].

У монографії, яку присвячено першим результатами реформи децентралізації в Україні децентралізацію визначено як ключову реформу, яку спрямовано на «створення спроможних територіальних громад та забезпечення регіонального розвитку України» [43]. За словником [44], «децентралізація (від лат. de – заперечення, centrum – основний центр) – це, по-перше, процес передачі частини функцій та повноважень вищими рівнями управління нижчим (від центральних органів виконавчої влади до місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування); по-друге, у широкому розумінні – ослаблення або скасування централізації, а децентралізація державної влади – це самостійність у підходах до управління з урахуванням багатоманітності місцевих особливостей при збереженні єдності в основному, суттєвому; виявляється у делегуванні повноважень від

органів державного управління до місцевого самоврядування».

У роботі, яку подано у спеціалізованому випуску фахового видання «Аспекти публічного управління» на початку розгортання реформи децентралізації в Україні у 2015 році Є. Удодом із посиланням на матеріали публікації [45] наведено визначення трьох системоутворюючих елементів децентралізації за підходом польського дослідника Є. Рушковського:

1. «Децентралізація політична (відповідний устрій). Публічно-правовий статус органів місцевого самоврядування походить від специфічного способу формування цих органів та їх представницького характеру. Відповідні конституційні гарантії формування системи органів місцевого самоврядування, її зміст та організація засвідчують незалежність таких органів від держави.

2. Децентралізація адміністративна полягає в тому, що на органи місцевого самоврядування покладено завдання, а відтак функції і повноваження щодо задоволення публічного інтересу в межах відповідної території.

3. Децентралізація фінансова передбачає наявність власних фінансових та матеріальних засобів і означає здійснення правомочностей щодо володіння, користування і розпорядження фінансовими ресурсами, які перебувають у власності громад» [46, с. 8].

Відповідно до «Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» [42], перший етап реформи децентралізації (до кінця 2014 року) передбачав такі здобутки:

- внесення необхідних змін до Конституції України;
- розроблення законодавчої бази для об'єднання громад;
- запровадження нового адміністративно-територіального устрою.
- надання фінансової підтримки новоствореним територіальним одиницям, чітке визначення їхніх власних та делегованих повноважень. чітке визначення власних та делегованих повноважень;

– створення належних матеріальних, фінансових та організаційних умов для виконання цих повноважень.

У аналітичному виданні [47] зазначено, що другий етап реформи децентралізації (2015-2017 рр.) був спрямований на узгодження стандартів надання послуг, реорганізацію органів місцевого самоврядування на новій територіальній основі та проведення виборів. У результаті реформи децентралізації адміністративно-територіальний устрій України має бути адміністративно-територіальний устрій України має бути раціоналізований на основі трьох рівнів місцевого самоврядування: область, район та громада, що складається з кількох населених пунктів. громада, що складається з кількох населених пунктів, об'єднаних разом. Повноваження мають бути чітко розподілені між цими трьома рівнями між цими трьома рівнями на основі принципу субсидіарності. Громади відповідатимуть за початкову та середню освіту, первинну медичну допомогу, житлово-комунальне господарство, будівництво місцевими дорогами та інфраструктурою. Виконавчі повноваження будуть делеговані від обласних адміністрацій до виконавчих комітетів місцевих рад, а префекти замінять голів обласних державних адміністрацій. адміністрацій відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування.

Експерти зазначають, що із самого початку реформа не була реалізована відповідно до запланованих термінів. Перша спроба внести зміни до Конституції України до кінця 2014 року була невдалою. Верховна Рада не змогла розглянути президентський законопроект до осінніх виборів, і він був знятий з розгляду. Законопроект про добровільне об'єднання громад був прийнятий у першому читанні влітку 2014 року, але підписаний лише в лютому 2015 року. Закон «Про засади державної регіональної політики», який заклав нові засади державної регіональної політики, також був прийнятий у лютому 2015 року [47].

Також, на думку експертів Українського центру незалежних

політичних досліджень «International Aler», досить несподівано першими змінами в українському законодавстві стали зміни, внесені до Бюджетного та Податкового кодексів новообраною владою, які були внесені новообраною Верховною Радою наприкінці грудня 2014 року [47]. Ці зміни зміцнили фінансову основу органів місцевого самоврядування та створили стимули для їх об'єднання. Територіальні громади отримали повноваження запроваджувати власні податки, встановлювати власні ставки та витратити надходження від певних податків. Крім того, було створено Державний фонд регіонального розвитку, а об'єднані територіальні громади отримали фінансову автономію. Це означає, що вони перестали залежати у своїх бюджетах від місцевих адміністрацій і отримували субвенції напряму з державного бюджету.

Відповідно до закону «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [48], об'єднання територіальних громад мало відбутися до місцевих виборів 2015 року. Територіальні громади мали об'єднуватися добровільно, але на основі регіональних стратегій розвитку, розроблених обласними державними адміністраціями та схвалених обласними радами і Кабінетом Міністрів України. Деякі регіони, однак, не розробили своїх стратегій розвитку. Подальшим ускладненням стало те, що друга спроба ускладненням стало те, що друга спроба внести зміни до Конституції напередодні місцевих виборів провалилася з політичних причин. Обласні ради заблокували вибори в деяких новостворених громадах через надмірної політизації процесу.

Важливим є також зауваження експертів «International Aler» стосовно того, що впровадження конституційних змін також зустріло опір через те, що реформу децентралізації почали пов'язувати, справедливо чи ні, з Мінським процесом. Делегування повноважень територіальним громадам суперечило вимозі РФ в рамках Мінських домовленостей запровадити в Україні федеративний устрій. У рамках Комплексу заходів з виконання Мінських угод від 12 лютого 2015 року українська влада взяла на себе зобов'язання

завершити реформу децентралізації до кінця 2015 року щодо окремих районів Донецької та Луганської областей за погодженням з їхніми представниками. Цей пункт Мінських домовленостей викликав спротив громадськості. Він переріс у жорстокі сутички під стінами парламенту 31 серпня 2015 року. Як наслідок, внесення змін до Конституції було відкладено на невизначений період. Попри те, що виконавчі органи місцевих рад та інститут префектів не були створені, як це було передбачено конституційною реформою як це передбачено конституційною реформою, реформа органів місцевого самоврядування та органів місцевого самоврядування та об'єднання територіальних громад тривала [47].

Об'єднання надало можливість територіальним громадам використовувати ресурси Державного фонду регіонального розвитку для фінансування проектів регіонального розвитку на конкурсних засадах та відповідно до регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації. Також об'єднані територіальні громади отримали право використовувати субвенцію на створення і розвиток своєї інфраструктури.

У 2020-2021 роках відбувся другий етап децентралізації, спрямований на завершення формування базового рівня місцевого самоврядування: укрупнено територіальні громади та райони; проведено місцеві вибори на новій територіальній основі громад та районів; більшість повноважень, відповідне майно та фінансові ресурси з районного рівня передано на базовий рівень органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад; усі бюджети місцевого самоврядування (сільських, селищних, міських територіальних громад) переведено на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом. На новому етапі реформи очікується внесення змін до Конституції України та низки законів України, а також необхідність забезпечення успішності регіонального та місцевого розвитку в умовах трансформаційних змін адміністративно-територіального устрою за виміром «громада – субрегіональний рівень (об'єднані райони) – регіон» через

синхронізацію стратегій розвитку різних рівнів управління територіями.

За період до 2020 року реформа децентралізації отримала значні здобутки, які суттєво впливають на процеси регіонального і місцевого розвитку: за даними національного щомісячного моніторингу процесів децентралізації [49; 50] станом на 10 вересня 2021 року в Україні було сформовано 983 об'єднані територіальні громади (ОТГ, термін використовувався офіційно до 2021 року) з населенням понад 35 мільйонів осіб. 17 липня 2020 року прийнято Постанову Верховної Ради України № 807-ІХ «Про утворення та ліквідацію районів» [51].

2020 рік став ключовим у питанні формування базового рівня місцевого самоврядування: 12 червня 2020 року Уряд затвердив новий адміністративно-територіальний устрій базового рівня [52]. Відповідно до розпоряджень Кабінету Міністрів, в Україні сформовано 1 470 територіальних громад, які покриватимуть усю територію країни. 25 жовтня 2020 року відбулися місцеві вибори на новій територіальній основі громад і районів (рис. 1.1 та рис. 1.2).

Рис. 1.1. Система адміністративно-територіального устрою базового рівня (громади) в Україні станом на 07 жовтня 2021 року [49]

Рис. 1.2. Система адміністративно-територіального устрою субрегіонального рівня (райони) в Україні станом на 07 жовтня 2021 року [49]

Зазначене створило стійке підґрунтя для наступних кроків реформи місцевого самоврядування, а також сприяє прискоренню реформ у сфері охорони здоров'я, освіти, культури, соціальних послуг, енергоефективності та інших секторах.

На думку Ю. Борисенка, «головним завданням змін, які відбуваються в ході децентралізації, є максимальне наближення послуг до громадян. Серед таких нових якісних послуг мають бути: оновлені лікарні, сучасні школи, цікаве та безпечне дозвілля. Важливим також є недопущення жодного скорочення об'єктів соціальної інфраструктури. Ідея наближення послуг до громадян головним чином має бути реалізована шляхом перенесення їх надання з районних центрів до об'єднаних територіальних громад. У зв'язку з цим відпадає необхідність у нинішній кількості районів. Тому адміністративно-територіальна реформа в частині зменшення кількості районів також стала складовою реформи децентралізації» [53, с. 45].

Можна погодитися із висновком Ю. Борисенка, що «вже перші тижні повномасштабної війни довели, що децентралізація – найважливіша із проведених в Україні реформ, життєдіяльність країни у великій мірі підтримується саме завдяки зусиллям органів місцевого самоврядування та самоорганізованості територіальних громад, які взяли на себе, насамперед, значну частку гуманітарних завдань, здійснюють заходи з підтримки Збройних сил України, територіальної оборони, допомагають всім підрозділам у порятунку людей і захисті територій» [53, с. 47]. Також із посиленням на публікації [54; 55] дослідник відзначає визначити, що «в умовах широкомасштабної військової агресії з боку російської федерації одним з пріоритетом стає визначення першочергових завдань, які мають покладатися на органи місцевого самоврядування регіонів і територіальних громад, задля того, щоб, з одного боку, забезпечити їх максимальну ефективність в управлінні ресурсним потенціалом відповідних територій, а з іншого, налагодити координацію діяльності всіх суб'єктів публічного управління з метою своєчасного забезпечення нагальних потреб фронту та відновлення економіки» [53, с. 47].

Зазначене додатково підтверджується результатами дослідження щодо вивчення стійкості територіальних громад до викликів війни та вплив на це реформи децентралізації, яке є частиною довготривалого дослідження Центру соціологічних досліджень, вивчення децентралізації і регіонального розвитку KSE Institute у партнерстві з Програмою «U-LEAD з Європою» [56].

У межах цього масштабного за кількістю залучених громад було вивчено стійкість органів місцевого самоврядування за трьома вимірами: готовність (*preparedness*), адаптація (*adaptation*), надійність (*robustness*). Окремі результати дослідження щодо вивчення стійкості територіальних громад до викликів війни та вплив на це реформи децентралізації, що стосуються розвитку міжмуніципального співробітництва, подано у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Результатами дослідження щодо вивчення стійкості територіальних громад до викликів війни та вплив на це реформи децентралізації

Показник	Висновок дослідження / коментар
Більша частка власних бюджетних надходжень	Кращі економічні показники вказують на вищу стійкість громад. Частка власних надходжень в загальному обсязі доходів громади позитивно корелює з «Індексом готовності» громади до шоків війни
Довший досвід управління	Спостерігається позитивна кореляція між наявністю в територіальній громаді статусу «місто обласного значення» та балом громади за «Індексом готовності»
Більша кількість громад-партнерів	Наявність угоди або угод про співробітництво з іншим територіальними громадами в Україні має позитивний вплив на всі три виміри стійкості (готовність, адаптація, надійність)
Більша залученість громади	Спостерігається позитивна кореляція між залученістю мешканців і належним врядуванням у територіальній громаді із забезпеченням готовності як виміру стійкості

Джерело: [56; 57].

Автори дослідження акцентують на тому, що одним із завдань реформи децентралізації в Україні є збільшення спроможності територіальних громад, але сільські та селищні громади все ще мають нижчу спроможність генерувати власні доходи, ніж міські: у середньому частка власних доходів у міських громадах на сім відсотків вища, ніж у сільських.

Друге спостереження стосується залежності стійкості територіальних громад до викликів війни від наявного досвіду управління. Дійсно, до початку реформи децентралізації лише близько 13 % усіх територіальних громад мали статус «місто обласного значення», який містам з населенням понад 50 000 осіб надавався, що були економічними та культурними центрами з розвиненою промисловістю. Адміністративно-територіальні одиниці зі статусом «місто обласного значення» могли залишати собі 75%

податку на доходи фізичних осіб; а також самі реалізовували функції стратегічного та соціально-економічного планування, які для сільських та селищних громад виконували районні державні адміністрації. Однією з новацій реформи децентралізації було надання об'єднаним територіальним громадам статусу «місто обласного значення» разом із відповідними фінансовими перевагами і важелями управління [57].

У висновках дослідження зазначено, що позитивна кореляція між наявністю в територіальній громаді статусу «місто обласного значення» та балом громади за «Індексом готовності» (preparedness) зберігається також з урахуванням міського статусу громади. Це означає, що серед міських громад виокремлюються міста, які і раніше мали статус «міста обласного значення». Авторами дослідження зроблено припущення, що на цей зв'язок впливає багаторічний досвід управління значними фінансовими ресурсами, а також досвід стратегічного планування, який ці міста накопичили до початку децентралізації [57].

У контексті предмета дослідження даної кваліфікаційної роботи найбільш вагомим є наступний висновок: для забезпечення готовності як виміру стійкості виявилися важливими не лише матеріальні ресурси, але також залученість мешканців і належне врядування у територіальній громаді [56]. До можливих пояснень належить міркування, що саме реформа децентралізації в Україні, яка спрямовувалася на підсилення спроможності територіальних громад та розширення участі громадян у процесах врядування на базовому рівні місцевого самоврядування, сприяла підвищенню стійкості перед широкомасштабним вторгненням РФ. Другий вимір цього пояснення – у ході реформи децентралізації через угоди про співробітництво розширилися також можливості до обміну знаннями та співпраці між територіальними громадами, що теж мало позитивний вплив на підвищення їх стійкості.

1.2. Виклики та перспективи розвитку сфери будівництва на місцевому рівні в Україні

Безсумнівним результатом реформи місцевого самоврядування та децентралізації влади в Україні є те, що роль територіальних громад у забезпеченні сталого розвитку відповідної території стає ключовою. Із початком широкомасштабної агресії РФ у лютому 2022 року ця роль набула додаткової ваги – «життєдіяльність країни у великій мірі підтримується завдяки зусиллям органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань та самоорганізованості територіальних громад, які взяли на себе, насамперед, значну частку гуманітарних завдань, реалізують заходи з підтримки Збройних сил України, територіальної оборони, забезпечують протидію численним ризикам і загрозам безпеці й життю людей та сприяють збереженню цілісності й відновленню місцевої інфраструктури» [58, с. 68].

Одним з найважливіших напрямів економічного розвитку територіальних громад в Україні, зокрема в умовах правового режиму воєнного стану, є розвиток сфери будівництва.

За даними Київської школи економіки (KSE Institute), станом на січень 2024 року в Україні понад 250 тис. пошкоджених та зруйнованих будівель. З них – 222 тис. приватних будинків, понад 27 тис. – багатоквартирних та 526 гуртожитків. Прямі збитки від руйнувань цих об'єктів оцінюються у 58,9 млрд. долл. [2]. Людям, які втратили своє житло, потрібні нові домівки: боку, за офіційними оцінками, агресор зруйнував житло понад 1,5 млн родин, створивши величезний попит на збільшення пропозиції житлового фонду [3].

Таким чином, на Україну чекає відбудова і багато великих паралельних проєктів, для яких потрібна робоча сила. Тільки на 2023-2025 роки очікується реалізація 580 проєктів відновлення (не тільки житловий фонд) [59].

На думку О. Ковалю, будівельний сектор стикається з численними викликами. Ключові проблеми включають різке зростання вартості матеріалів, дефіцит кваліфікованої робочої сили та обмежений доступ до фінансування. Експерт зазначає, що «за даними учасників ринку, обсяг нових будівельних проєктів скоротився на 30-40%. Вартість основних будматеріалів – цементу і металу – зросла на понад 50% значною мірою через порушення ланцюгів постачання та глобальну інфляцію. Крім того, на ринку відчувається гострий дефіцит кваліфікованої робочої сили, що ускладнює виконання навіть запланованих проєктів» [3] (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Ключові проблеми будівельної галузі України у 2024 році [3]

Проблема	Характеристика
Зростання вартості матеріалів	Будівельний цемент подорожчав на 50%, сталь – на 60%. Така ситуація призводить до непередбачених витрат. Девелопери змушені перекладати їх на споживачів, що викликає зростання цін на житло
Відплив кадрів	Кількість кваліфікованих робітників знизилася на майже 40%, оскільки частина фахівців виїхала за кордон, а частина – мобілізована в ЗСУ
Фінансовий тиск	70% девелоперів повідомляють про складнощі з фінансуванням. Комерційні банки посилили умови кредитування, оскільки ризики на ринку залишаються високими, а макроекономічна ситуація – нестабільною.

У 2024 році будівельна галузь України орієнтована на відновлення та модернізацію інфраструктури, розвиток житлового і промислового будівництва. На думку експертів, попри економічні виклики, галузь має значний потенціал для зростання, особливо за підтримки уряду і міжнародних партнерів [60]. Перед підприємствами будівельної галузі наразі стоять два ключові виклики: дефіцит кваліфікованої робочої сили та цінами на будівельні матеріали, які залишаються високими через глобальну інфляцію та проблеми з постачанням. Усе зазначене вище впливає на

загальну вартість будівельних проєктів, призводить до збільшення вартості нерухомості та відтерміновує строки здачі об'єктів у експлуатацію. Саме тому впровадження інновацій та ефективне управління ресурсами стануть ключовими факторами успішного розвитку будівельної галузі.

До чотирьох трендів, які здійснюють вплив на розвиток будівельної галузі у 2024 році експерти визначають: кадровий голод, зовнішнє будівництво, ланцюги постачання та новітні технології [61].

У спеціалізованому огляді з цієї проблематики зазначено, що в Україні перша відчутна хвиля кадрового голоду на будівництві розпочалася ще у 2017 році, коли набув чинності безвізовий режим України з ЄС та стався відтік кадрів до Польщі та інших країн ЄС. Також глобальна причина, через яку будівельні майданчики відчули брак робочої сили, – це непопулярність такої роботи серед молоді. Наразі компанії, які безпосередньо працюють на будівельному ринку підтверджують тенденцію до посилення кадрового голоду. Але тепер головна причина дефіциту – не відтік робочої сили за кордон, а мобілізація [61]. За результатами опитування девелоперів, що проводилося агентством «Інтерфакс-Україна», дефіцит професійних кадрів у будівельній галузі України становить до 50 % технічних і робітничих спеціальностей, водночас розмір заробітних плат показує позитивну динаміку [62].

Будівництво за межами об'єкта/зовнішнє будівництво/збірне (Offsite Construction) також відоме як модульне або збірне будівництво, набуває популярності в житловій галузі завдяки чисельним перевагам. Це метод будівництва, при якому більша частина будівельних робіт виконується за межами об'єкта в контрольованому заводському середовищі. Потім готові конструкції транспортують і встановлюють на будівельному майданчику. Серед переваг такого методу: пришвидшення термінів будівництва, зменшення будівельних відходів, покращений контроль якості та підвищена стійкість будівлі. Точні заводські процеси та стандартизовані процедури

дозволяють створювати якісніші конструкції із меншою кількістю дефектів. Також до переваг можна віднести – мінімізацію шуму на будівельному майданчику, що є вигідним для житлових комплексів, в яких частина будинків вже заселена або наявна тісна міська забудова. Сам процес будівництва поза майданчиком може бути менш ризикованим для робітників, більш результативним, швидшим та безпечним. Контрольоване заводське середовище дозволяє знизити вплив небезпечних умов для працівників, які зазвичай зустрічаються на будівельних майданчиках. Це позитивна тенденція, яка допоможе зробити будівельну галузь економічно ефективною, сталою та з безпечними умовами праці. У 2024 році очікується, що більше компаній будуть використовувати будівництво за межами об'єкта саме з цих причин [61].

В умовах повномасштабного ведення бойових дій в Україні гостро стоїть питання відбудови. Тому тренд на будівництво за межами об'єкта може стати одним із дієвих методів швидкого та якісного будівництва нового житла. Україна вже має власні потужності й технології для розв'язання проблеми масової відбудови пошкодженого житла. Ще одна перевага, яка має значення в нашому кліматі, — на виготовлення панелей в заводському середовищі не впливає зміна погодних умов, тож будівництво не буде зупинятися взимку [61].

Проблема з ланцюгом постачання дуже гостра насамперед і в Україні. Повномасштабне вторгнення «перекроїло» логістику України наново: морські порти Чорного моря частково заблоковані, Азовське море тимчасово окуповане, припинено авіасполучення, знищені логістичні центри. Руйнування та окупація частини промислових підприємств позначилися на ринку будівельних матеріалів та призвели до їх нестачі та порушення налагодженої логістики [61]. Український союз промисловців і підприємців повідомляє: «Промисловість будівельних матеріалів України сьогодні знаходиться у кризовому стані: війна рф проти України та безконтрольний

імпорт продукції сумнівної якості значно вплинули на ситуацію. 30% довоєнних потужностей галузі зруйновані або під тимчасовою окупацією, а виробничі потужності підприємств залучені на 30-60%. Є зростання витрат на логістику у 4-6 разів; на електроенергію у понад 2 рази. Через ці фактори деякі з них опинились на межі банкрутства» [61]. Українським забудовникам на всіх рівнях, зокрема і на місцевому, доводиться шукати нові логістичні ланцюги та нових постачальників. До проблем з логістикою через війну, додалося і блокування кордонів. Компанії розробляють альтернативні маршрути в разі продовження блокади кордонів.

Досвід відбудови європейських країн після Другої світової війни може бути творчо адаптований у контексті повоєнної відбудови України (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Проекти відбудови після другої світової війни [3]

Країна (програма відновлення)	Стислий опис
Німеччина (план Маршалла)	<p>Однією з найважливіших складових економічного відновлення Німеччини після війни став План Маршалла – програма, яка забезпечила фінансову допомогу від США на понад 13 млрд дол (за сучасними мірками це близько 150 млрд дол.).</p> <p>Ці кошти використовувалися для відновлення інфраструктури, підтримки підприємств та стимулювання економічного зростання. Головний урок для України полягає у важливості залучення зовнішньої фінансової підтримки для розвитку інфраструктури та економіки загалом.</p> <p>Натомість передбачуваність регулювання є одним з ключових компонентів оцінки ризиків кредиторами. Вони точно не стануть інвестувати, якщо кошти можуть виявитися заблокованими на роки за рішенням одного чиновника чи органу.</p>

Продовж. табл. 1.3

Країна (програма відновлення)	Стислий опис
Японія (індустріальна трансформація)	<p>Після війни Японія запустила масштабні реформи, які включали інвестиції в інноваційні технології та розвиток промисловості. Значні інвестиції в будівництво та промисловість сприяли відновленню країни та заклали основу для економічного зростання.</p> <p>Японський досвід показує, що інновації можуть стати каталізатором для відбудови, особливо у сфері будівництва. Ситуація в Україні також має багато спільного з кризами, які вже в цьому сторіччі пережили Ліван та Ірак.</p>
Ліван (відновлення після вибуху в Бейруті)	<p>Після руйнівного вибуху в Бейруті у 2020 році Ліван зіштовхнувся з дефіцитом матеріалів і відпливом кваліфікованих кадрів, що схоже на ситуацію в Україні.</p> <p>Відбудова стала можливою завдяки міжнародним фондам та економічним реформам. Це підкреслює необхідність для України шукати зовнішню підтримку, а основною умовою залишається стабільність правил гри від держави.</p>
Ірак (відбудова після війни)	<p>Після війни Ірак здійснював відновлення через створення партнерств між державою та приватними інвесторами, що залучили значний обсяг зовнішніх інвестицій. Національна інвестиційна комісія реалізувала проекти на понад 100 млрд дол., що дозволило відновити житло та комерційні будівлі. Україна може використати ці моделі для залучення іноземних інвестицій.</p>

На думку експертів, для найбільш прийнятним сценарієм для відновлення будівельної галузі нашої країни має стати «поєднання прозорої державної політики, внутрішніх і міжнародних інвестицій та інновацій» [3]. Позитивним наслідком такого втручання має стати зростання економік.

За даним сценарієм має бути реалізований такий алгоритм:

1. Стимулювання інноваційних технологій для зниження собівартості проєктів.
2. Активне залучення зовнішніх інвесторів.
3. Впровадження інвестиційних програм і державно-приватних партнерств для відновлення житла [3].

До інноваційних підходів, які знижують експлуатаційні витрати та можуть бути застосовані вітчизняними підприємствами будівельної галузі належать кілька новітніх технологій:

- модульне будівництво;
- 3D-друк;
- енергоефективні рішення.

Упровадження зазначених інновацій допоможе зменшити витрати і залежність від дороговартісних імпортованих матеріалів.

На державному рівні реалізація даного антикризового сценарію потребує системної підтримки задля стабілізації ринків і залучення капіталу, а саме:

- «встановлення прозорих умов для девелоперів та інвесторів;
- стимулювання державно-приватних партнерств;
- створення законодавчих гарантій. і впровадження інновацій допоможуть стабілізувати ринок і залучити капітал».

Підсумовуючи можна відзначити, що поточна кризова ситуація у сфері будівництва в Україні «висуває критичні виклики, але водночас дає шанс для модернізації ринку». Досвід інших країн показує, що «створення передбачуваного інституційного регулювання, державні та приватні інвестиції, міжнародна підтримка та інновації можуть перетворити кризу на платформу для зростання» [3].

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ СПРОМОЖНОСТІ СЛОБОЖАНСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ВИЗНАЧЕННЯ НАПРЯМІ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ

2.1. Загальна характеристика Слобожанської селищної ради та стратегічних пріоритетів її розвитку

Слобожанська (до липня 2016 р. – Ювілейна) селищна об'єднана територіальна громада була утворена рішенням 33 сесії VI скликання Дніпропетровської обласної ради від 14 серпня 2015 року № 671 шляхом об'єднання Ювілейної селищної та Степнянської сільської рад та розташована на території Дніпропетровського району Дніпропетровської області. Рішенням 12 сесії VII скликання № 333 Дніпропетровської обласної ради від 21 липня 2016 року змінено найменування юридичної особи орган місцевого самоврядування Ювілейна селищна рада Дніпропетровського району Дніпропетровської області на орган місцевого самоврядування Слобожанську селищну раду Дніпропетровського району Дніпропетровської області.

Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Дніпропетровської області» від 12 червня 2020 р. № 709-р [63] до складу Слобожанської селищної громади Дніпропетровського району Дніпропетровської області увійшли п'ять територіальних громад:

1. Слобожанська селищна рада (сmt Слобожанське).
2. Степнянська сільська рада (село Степове).
3. Балівська сільська рада (село Балівка).
4. Олександрівська сільська рада (село Олександрівка, село Василівка).
5. Партизанська сільська рада (село Партизанське).

Слобожанська територіальна громада межує на півдні – з м. Дніпро, на півночі з Підгородненською, Піщанською та Чумаківською громадами, на сході – з Ілларіонівською громадою, на заході – з Обухівською та Петриківською громадами (рис. 2.1). Адміністративний центр громади – смт Слобожанське. Кількість старостинських округів – 4. Мінімальна відстань населених пунктів до адміністративного центру громади становить – 18 км, максимальна – 27 км. Площа громади – 28 220,3 га. Чисельність населення – 23 737 осіб.

Рис. 2.1. Розташування Слобожанської селищної громади
Дніпровського району Дніпропетровської області* [64]

* Для написання даного розділу магістерської роботи використані матеріали у сфері стратегічного планування Слобожанської селищної територіальної громади [64; 65].

За рейтингом Фонду «Регіональний центр економічних досліджень і підтримки бізнесу» за підсумками I півріччя 2021 року за інвестиційною привабливістю Слобожанська територіальна громада серед 85 громад Дніпропетровської області посіла 4 місце.

У 2017 році під час розроблення Стратегії Слобожанської громади до 2027 року за участю громади, у співпраці експертів з владою та спільнотою, було сформульовано Місію громади (рис. 2.2)

Місія громади

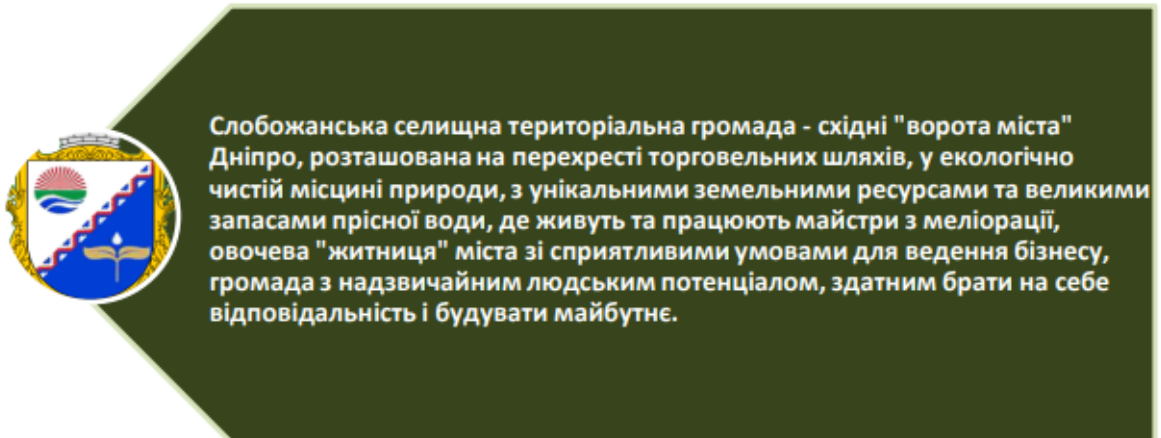

Рис. 2.2. Місія Слобожанської громади [64, с. 53]

Бачення майбутнього громади у 2027 році, яке містить пріоритетні ознаки, що характеризуватимуть Слобожанську громаду після втілення стратегії:

Бачення "Слобожанська територіальна громада у 2027 році"

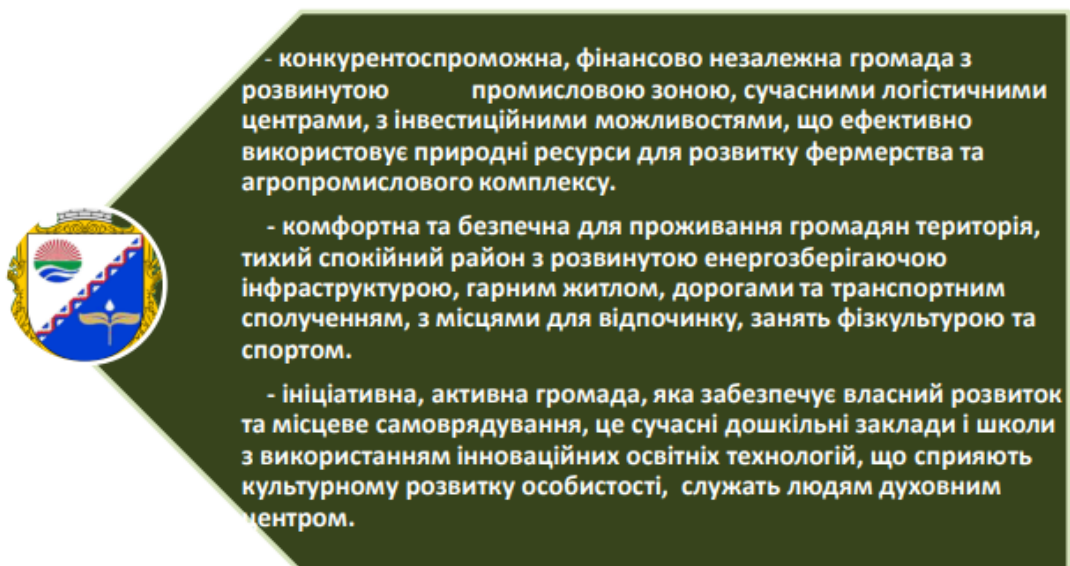

Рис. 2.3. Бачення «Слобожанська територіальна громада у 2027 році»

[64, с. 54]

Щоб досягнути бажаного бачення на основі конкурентних переваг громади, члени робочої групи визначили чотири напрями розвитку громади:

- A. Економічний розвиток громади;
- B. Створення комфортних умов на території громади;
- C. Формування свідомої та активної громади;
- D. Забезпечення високої якості життя громадян.

За кожним з напрямів визначено низку необхідних стратегічних та оперативних цілей. Стратегічні цілі випливають із стратегічного бачення і стратегічних напрямів і утворюють рамки, в яких прийматимуться рішення щодо конкретних цілей та заходів. Сукупність стратегічних цілей має відповідати конкретному стратегічному напрямку (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Структура цілей стратегії Слобожанської селищної громади до 2027 року

Напрямок А. Економічний розвиток громади	Напрямок В. Створення комфортних умов на території громади	Напрямок С. Формування свідомої та активної громади	Напрямок D. Забезпечення високої якості життя громадян
Стратегічні цілі			
А.1. Диверсифікація структури місцевої економіки. А.2. Розвиток підприємництва. А.3. Створення позитивного іміджу громади.	В.1. Створення системи збору та утилізації відходів. В.2. Ремонт доріг та придорожньої інфраструктури. В.3. Модернізація інфраструктури та благоустрій громади. В.4. Створення енерго-тарасуросозаощадливої системи енергопостачання громади.	С.1. Удосконалення відносин у громаді. С.2. Розвиток громадських структур об'єднаної громади. С.3. Розвиток безпечної громади.	D.1. Створення сучасної освітньої інфраструктури. D.2. Формування культури поведінки громадян. D.3. Удосконалення системи соціальних послуг, соціального захисту населення та медичної допомоги.

Стратегічна ціль – бажаний результат «цілеспрямованої» діяльності у рішенні ключової проблеми з оптимальним використанням ресурсів. Досягнення стратегічної мети – спосіб (засіб) рішення проблеми чи реалізації можливості.

Кожна стратегічна ціль конкретизується в оперативних цілях, що є конкретними, обмеженими у часі алгоритмами дій щодо досягнення стратегічних цілей. Сукупність оперативних цілей складає стратегічну ціль.

Оперативні цілі – це фактично проекти, що показують, як необхідно проводити зміни та визначають стратегічні цілі кількісно, показують терміни виконання, конкретних виконавців, результат виконання, обсяги та джерела фінансування, конкретні заходи. Кількість Оперативних цілей має бути такою, щоб виконати Стратегічну ціль (Додаток А).

Слобожанська селищна об'єднана територіальна громада підтримує громадську активність мешканців, сприяє створенню громадських організацій та в якості партнера співпрацює з ними, дбає про ефективну комунікацію. У громаді відбуваються і висвітлюються на сайті та в друкованих періодичних виданнях заходи, які гуртують місцевих мешканців, вивчають їх думку щодо покращення життя в громаді та сприяють привабленню гостей і нових мешканців ззовні.

Місцевий економічний розвиток Слобожанської ОТГ – це процес, в рамках якого публічний, економічний та неурядовий (громадський) сектори співпрацюють між собою з метою створення кращих умов для економічного росту, здійснюється підтримка існуючого і створення нового бізнесу і якісних робочих місць праці для зростання добробуту населення.

Щодо виокремлення суто економічного компоненту, то економічний фокус є таким: до 2027 р. Слобожанська ОТГ буде інвестиційно привабливою для залучення інвестицій і реалізації бізнес-ідей та конкурентоспроможною територією зі стабільно зростаючою часткою на ринку сільськогосподарської продукції і логістичних послуг.

Створення Агенції місцевого розвитку буде основою для диверсифікації місцевої економіки, яка забезпечить додаткові якісні робочі місця та сприятиме реалізації нових бізнес-ідей. Центральна частина громади (селище Слобожанське), разом зі своїми бізнес-інфраструктурними

можливостями, стане місцем зосередження бізнес активності для місцевих, регіональних і для міжрегіональних учасників, а також послужить популярною бізнес-локацією для створення позитивного іміджу громади. Село Степове стане осередком оптово-роздрібної торгівлі сільськогосподарської продукції і центром логістичних послуг національного масштабу.

Цілі економічного розвитку. Економічний розвиток громади має на меті вирішення проблем соціально-економічного розвитку, підвищення конкурентоспроможності об'єднаної громади, сприяти покращенню якості і добробуту громадян.

Програма економічного розвитку громади повинна сформувати та утримувати інституційну базу економічного розвитку, який включає в себе як традиційні для території громади види аграрного бізнесу, так і інші виробничі й офісні роботи, роздрібну торгівлю, логістичні та інші послуги й типи використання місцевого потенціалу для створення доданої вартості продуктів/послуг ОТГ, які мають зробити Слобожанську ОТГ привабливим місцем для ведення бізнесу і проживання. Такий задум реалізовуватимуть через вирішення таких задач:

- забезпечення диверсифікації бізнесу;
- залучення наявних потужностей розвитку бізнесу, його утримання й розширення;
- сприяння розвитку малого та середнього підприємництва через застосування податкової лояльності та інших механізмів;
- підтримка молодіжних ініціатив та розвиток ідей;
- стійка фізична та економічна життєздатність центральної частини Слобожанської ОТГ;
- всебічний розвиток інфраструктури та сприяння суспільній активності та розвитку самоврядування.

Планом дій з місцевого економічного розвитку Слобожанської селищної територіальної громади передбачено чотири кроки.

Крок 1. Створення Координаційної ради місцевого економічного розвитку у формі громадського/приватного/державного партнерства з диверсифікованим колом представників різних сфер – бізнесу, освіти, культури, влади, активної молоді, – які мають вплив на можливості економічного розвитку громади, а також спроможність і бажання змінювати її бізнес-середовище.

Координаційна рада МЕР в Слобожанській територіальній громаді була утворена розпорядженням селищного голови від 04 квітня 2018 р. № 94-р «Про створення Координаційної ради місцевого економічного розвитку Слобожанської селищної територіальної громади», відповідно до Стратегії розвитку Слобожанської селищної об'єднаної територіальної громади Дніпропетровської області» на 2017 – 2027 рр., яка була розроблена і затверджена відповідно до Методичних рекомендацій щодо формування регіональних стратегій розвитку, затверджених Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 29 липня 2002 р. № 224. Затверджено Положення про Координаційну раду місцевого економічного розвитку Слобожанської селищної територіальної громади та персональний склад Координаційної ради місцевого економічного розвитку Слобожанської громади.

Крок 2. Створення Економічного профілю громади. Економічний профіль громади містить зведену вичерпну та повну інформацію про громаду: (опис громади); місцеве економічне середовище; земельні ресурси; населення; трудові ресурси; ринки; економічну базу; інфраструктуру; комунікації та комунальні послуги; навколишнє середовище; життя в громаді; професійні послуги; соціальний капітал; місцеве самоврядування; податки; громадські організації; природні ресурси; стратегію розвитку ОТГ; SWOT аналіз.

Підтримання системи даних Профілю в актуальному стані та його регулярне оновлення сприятиме доступності аудиту наявних ресурсів і можливостей ОТГ. Інвестиційний профіль громади був розроблений

у 2020 році (Додаток Б).

Крок 3. Створення позитивного іміджу громади. Оперативні цілі:

А.3.1. Маркетинг та брендинг території громади.

А.3.2. Розробка Інвестиційного паспорту громади Пов'язані цілі

– привабливість і диверсифікація бізнесу;

– наявні програми допомоги бізнесу, у тому числі й податкової лояльності, та допомоги з їх розширення;

– створення зони сприятливих умов для розвитку бізнесу;

– розвиток приватного підприємництва та малого бізнесу.

Слобожанській селищній раді необхідно буде продовжити формування позитивного іміджу громади, щоб сформувати привабливий бренд громади на основі своєї економічної унікальності та конкурентних переваг. На основі унікального бренду заплановано створити систему маркетингу і промоції інвестиційних можливостей та продуктів громади за допомогою Інвестиційного паспорту громади.

Це забезпечуватиме просування інформації, необхідної для інвестора на внутрішньому та зовнішньому ринках, рекламу інвестиційних ресурсів та умов для розміщення інвестицій на території громади, формування іміджу громади як території зі сприятливим інвестиційним кліматом та спроможністю влади до плідної співпраці на паритетних умовах для покращення життя мешканців.

Слобожанська селищна рада вже здійснює заходи щодо ідентифікації громади (пошуку спільних цінностей та символів). Близькість до обласного центру – міста Дніпра, розташування на перетині автомобільних шляхів, розвинений аграрний (з унікальними земельними ресурсами) і промисловий сектори визначають напрями просування території та формування позитивного іміджу.

Зокрема, фахівці виконкому зосередили свою роботу на такому:

– організують роботу з створення нових брендів об'єктів: оптово-

роздрібний ринок, дендропарк, спортивно-оздоровчого комплексу з басейном;

- координують співпрацю зацікавлених сторін щодо популяризації існуючих об'єктів: спортивні об'єкти, школа естетичного виховання тощо;

- сприяють залученню меценатів для розвитку АПК (підтримки одноосібників та фермерів с. Степове) проведення суспільних, культурних і спортивних заходів (змагання рибалок, дитячі спортивні перегони тощо);

- координують роботу фахівців з формування концепції бренду, розробки символіки та гасел, маркетингу території громади; створення системи орієнтації, указників, дорожніх знаків, вивісок у єдиному брендовому стилі з використанням нової назви громади.

Ідентифікація селища – пошук спільних цінностей та символів є надзвичайно важливою. В громаді над цим вже працює Координаційна рада

МЕР, активні громадяни постійно беруть участь у засіданнях селищної ради, інформація розміщується на сайті ОТГ і в друкованих виданнях, наприклад газеті «Дніпровська зоря», часописі «Громада нашого життя». Втім, сьогодні громаді не вистачає загального «бренду» економічного розвитку – легко зрозумілої заяви про позиціонування товару, яка відобразить його сутність або працюватиме в такий спосіб, щоб запам'ятатись потенційним покупцям та інвесторам.

За результатами аналізу даних, що формують Економічний профіль Слобожанської ОТГ, визначено, що Слобожанське – це територія, здатна до створення комфортних і вигідних умов для ведення бізнесу, сприятлива для започаткування нового бізнесу та підтримки існуючого.

Потужними важелями формування позитивного іміджу громади стане представлення Слобожанської ОТГ, відповідно до Стратегії і цієї Програми, як інвестиційно привабливої території з Агенцією місцевого розвитку та торгово-логістичного центру з оптово-роздрібним ринком сільсько-господарської продукції в селі Степове, де створено умови для розвитку бізнес-ідей та втілення їх у життя.

Створення Агенції місцевого розвитку та оптово-роздрібного ринку сільськогосподарської продукції в селі Степове, є пріоритетними напрямками розвитку проектних ініціатив громади, що складають наступний крок місцевого економічного розвитку.

У цілому в громаді є наявний потужний економічний потенціал забезпечення її сталого розвитку. Його характеризують, зокрема:

1. Слобожанська територіальна громада – конкурентоспроможна фінансово незалежна громада з розвинутою промисловою зоною, сучасними логістичними центрами, з інвестиційними можливостями, яка ефективно використовує природні ресурси громади для розвитку фермерства та агропромислового комплексу.

2. Створення оптового аграрного ринку та сучасного логістичного центру. Значний сектор місцевої економіки – сільське господарство, тому на території громади в перспективі може бути створена розвинута конкурентоспроможна промислово-торгівельна зона з інвестиційними можливостями та з перспективами для подальшого розвитку переробної промисловості сільськогосподарської продукції. Сільськогосподарські підприємства є достатньо міцними, ефективно використовують природні ресурси громади та забезпечують розвиток виробництва продуктів харчування з місцевої сировини (зберігання, переробку, продаж).

3. Створення привабливого інвестиційного клімату для інвесторів. Слобожанська ОТГ має можливість виділити земельні ділянки (сприяти об'єднанню зацікавленим власникам земельних паїв) для розміщення інфраструктурних об'єктів, які будуть сприяти розвитку агро виробників (пріоритетним є довготермінове зберігання продукції, цехи переробки, упаковка, технічний парк машин для спільного використання, виставкова діяльність, сервісно-консультативні послуги).

4. Рівень переробки і споживання продукції сільськогосподарського виробництва. Переробка сільськогосподарської продукції, особливо,

виробництво екологічно чистих харчових продуктів задовольняє потреби мешканців та знаходить значну кількість клієнтів серед відвідувачів. Продаж товарів та послуг, вироблених у громаді, спричиняє систематичне зростання доходів мешканців, що можна прослідкувати у виконкомі селищної ради за показником зростання надходжень до бюджету, які походять від сплати податку на доходи фізичних осіб.

5. Створення зони сприятливих умов для розвитку бізнесу. Створення організаційних та інституційних умов для підприємців: спрощення процедур реєстрації підприємств, сплата податків для ФОП, оптимізація податків, об'єднання підприємців для захисту спільних інтересів, розвиток нових напрямів роботи, відкриття індустріального парку, бізнес-інкубатора з напрямком європейського агророзвитку, коворкінг-центрів (острів на Самарі); проведення консультацій, навчання, обмін досвідом, стажування (в інших регіонах України, за кордоном) щодо створення організаційних та інституційних умов.

Все це позитивно впливає на імідж громади та поступово дозволить сформулювати певний бренд («З новими можливостями – до нового життя!», «Слобожанське – інноваційно-інвестиційний простір і комфорт-не життя», «Громада моєї мрії – громада мого життя», «Ціна та якість – у селі Степовому» тощо), який варто просувати, зокрема, шляхом реалізації наступних проєктних ідей.

Крок 4. Формування Плану заходів з місцевого економічного розвитку

У межах даної Програми місцевого економічного розвитку, План заходів з місцевого економічного розвитку включає в себе покроковий розпис реалізації двох проєктних ініціатив Слобожанської громади, що у своїй сукупності наближують бачення економічного розвитку громади як такої, що прагне підтримувати місцевий бізнес та залучати нові інвестиції.

Ці проєкти є взаємоузгодженими та взаємодоповнюючими, їх паралельне виконання вписується в межі реалізації Стратегії розвитку

громади, прийнятої до 2027 р. Проте їх перелік не є вичерпним, адже наведені проєктні ініціативи слугують базисом подальших зрушень в економічному розвитку Слобожанської селищної ради.

2.2. Аналіз реалізації стратегічних пріоритетів розвитку Слобожанської селищної ради у 2020-2023 роках

У привітальному слові оновленої Стратегії розвитку Слобожанської територіальної громади Дніпровського району Дніпропетровської області на 2023-2027 роки селищний голова Опрацювання оновленої версії Стратегії розвитку припало на дуже важливий для українських органів місцевого самоврядування час, коли реформа децентралізації знаходиться у своїй чи не найбільш активній фазі: новоутворені громади переймають цілий ряд компетенцій від державних інституцій, проходить реорганізація функціонування різних сфер діяльності громад через призму зміни принципів надання публічних послуг, місцеві спільноти мають можливість спостерігати перші ефекти роботи нових органів самоврядування [64, с. 13]. Також, активізація військових дій РФ проти України поставила країну, усі територіальні громади на межі існування як окремого суб'єкта прийняття рішень щодо вибору пріоритетів власного розвитку, суттєво змінила акценти як прикладення управлінських зусиль, так і розподілу фінансових ресурсів.

У випадку Слобожанської громади, ситуація додатково ускладнювалась також тим, що в процесі актуалізації Стратегії розвитку громада знаходилась на початковій фазі існування нового адміністративно-територіального поділу, який, окрім іншого, призвів до розширення громади за рахунок сусідніх територіальних громад. Також, узгодження Стратегії розвитку з аналогічними документами обласного та державного рівня здійснювалось на підставі діючих на цих рівнях термінів стратегічного планування, семирічний термін планування яких завершуються у 2027 році –

таким чином, довгострокові пріоритети розвитку громади, система цілепокладання, відображена у її стратегічному документі відповідає теперішнім пріоритетам стратегічного планування регіонального та національного рівнів. Власне, і сама близькість розташування Слобожанської громади до території, де ведуться активні бойові дії, також не може не відобразитись на складнощах процесу стратегічного планування [64, с. 13].

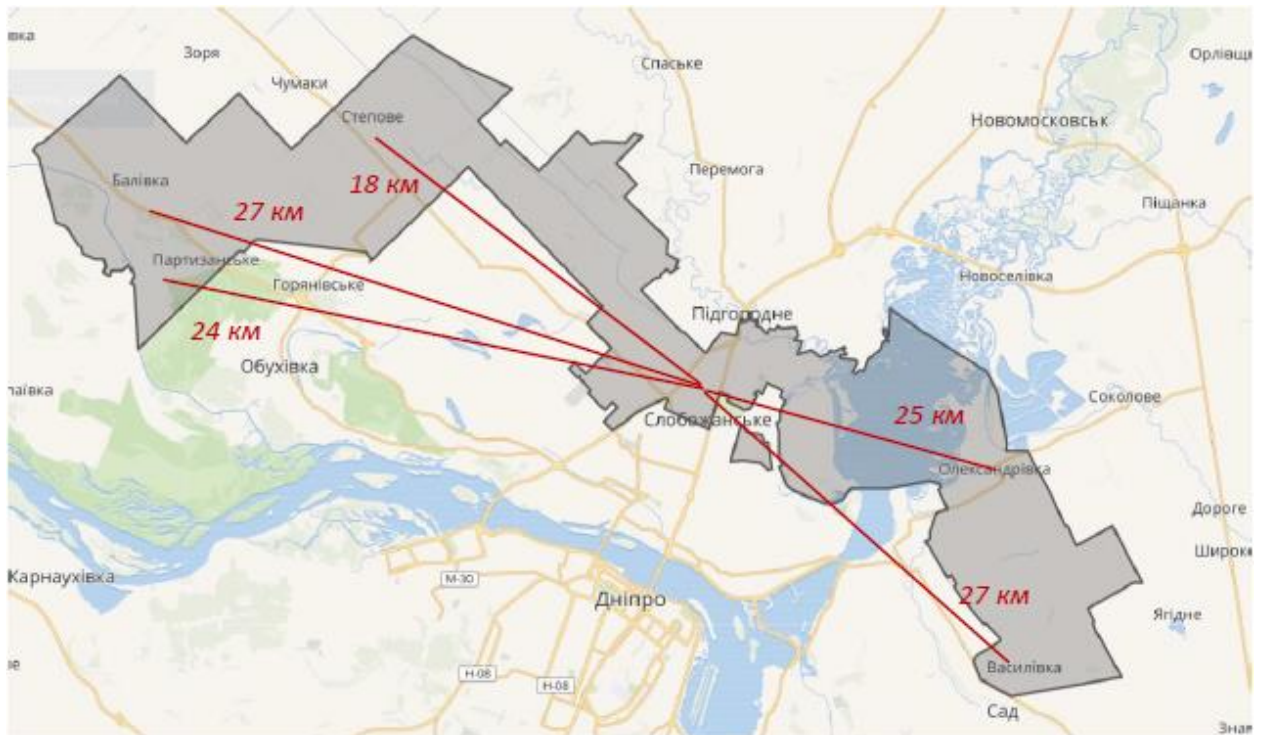

Рис. 2.4. Слобожанська громада на фоні сусідніх територій [64, с. 14]

Отримане фінансування з державного фонду регіонального розвитку (ДФРР):

– 2021 рік: 1 проект на суму 20 117 тис. грн. (будівництво плавального басейну в смт Слобожанське);

– 2022 рік (не передбачено, кошти ДФРР вилучені до резервного фонду держбюджету) [64, с. 13].

З метою отримання додаткового фінансового ресурсу для впровадження інвестиційних проектів на території громади протягом

І півріччя 2021 року було запропоновано для конкурсних відборів декілька проєктів за різними джерелами фінансування:

1. Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР) – проєкт «Спортивно-оздоровчий комплекс в смт Слобожанське Дніпровського району Дніпропетровської області (нове будівництво). Плавальний басейн». Загальна вартість проєкту – 136,7 млн грн. (залишкова вартість проєкту станом на 01.01.2021 р. – 103,5 млн грн.). Відповідно до розпорядження КМУ від 12.04.2021 № 297-р проєкт ввійшов до переліку проєктів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися у 2021 році за рахунок коштів ДФРР в сумі 20,1 млн грн.

2. Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України – пропозиції щодо придбання у комунальну власність 3 квартири на вторинному ринку нерухомого майна для надання у тимчасове користування ВПО. Загальна вартість проєкту – 1,2 млн грн. Відповідно до розподілу у 2021 році субвенції з державного бюджету, затвердженого розпорядженням КМУ від 12.05.2021 № 425-р на придбання квартир для ВПО передбачено 0,8 млн грн.

3. Грантова допомога по проєктах безпеки людини «КУСАНОНЕ» від Міністерства закордонних справ Японії – проєкт «Придбання пожежного автомобіля для ліквідації пожеж та наслідків надзвичайних ситуацій на території Слобожанської селищної територіальної громади та сусідніх громад для КЗ «Місцева пожежна команда» Слобожанської селищної ради. Вартість проєкту 3,0 млн грн. Станом на 01.07.2021 року результати конкурсного відбору не надходили.

4. Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на розвиток спортивної інфраструктури – пропозиції щодо включення проєкту «Спортивно-оздоровчий комплекс в смт Слобожанське Дніпровського району Дніпропетровської області (нове будівництво). Плавальний басейн»

до переліку спортивних об'єктів, роботи з будівництва яких планується здійснити у 2021 році за кошти субвенції з державного бюджету. Загальна вартість проекту – 136,7 млн грн. (залишкова вартість проекту станом на 01.01.2021 р. – 103,5 млн грн.). Станом на 01.07.2021 року результати конкурсного відбору не надходили.

5. Український фонд соціальних інвестицій (УФСІ). Конкурс субпроектів зі зміцнення закладів первинної та вторинної медичної допомоги» (проект «Сприяння розвитку соціальної інфраструктури – УФСІ VIII) – субпроектна пропозиція «Покращення умов надання медичної допомоги у Слобожанській амбулаторії ЗПСМ ЦПМСД смт Слобожанське, Дніпропетровська область/KfW». Загальна вартість проекту – 25,6 млн грн. У відповідності з проведеним ранжуванням субпроектних пропозицій та його погодження представником донора - Банком KfW, УФСІ затверджено перелік субпроектів (СП) для впровадження у рамках Проекту УФСІ VIII, до якого ввійшла субпроектна пропозиція Слобожанської ТГ (одна по Дніпропетровській області).

6. За кошти Уряду Німеччини, наданих через німецький банк розвитку KfW, буде проведена реконструкція громадського будинку по вул. Будівельників, 3, для розміщення Слобожанської амбулаторії. Підписано Меморандум про співпрацю в рамках проекту УФСІ та створено робочу групу з впровадження Проекту.

7. Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію інфраструктурних проектів та розвиток об'єктів соціально-культурної сфери – пропозиції щодо включення проекту «Спортивно-оздоровчий комплекс в смт Слобожанське Дніпровського району Дніпропетровської області (нове будівництво). Плавальний басейн» до переліку спортивних об'єктів, роботи з будівництва яких планується здійснити у 2021 році за кошти субвенції з державного бюджету. Загальна вартість проекту – 136,7 млн грн. (залишкова вартість проекту станом на 01.01.2021 р. – 103,5 млн грн.). Станом на

01.07.2021 року результати конкурсного відбору не надходили. Відповідно до розподілу у 2021 році субвенції з державного бюджету, затвердженого розпорядженням КМУ від 07.07.2021 № 743-рна на реалізацію даного проєкту за кошти субвенції з державного бюджету передбачено 35,7 млн грн.

8. Конкурс проєктів «Наша громада» – організатор Конкурсу ТОВ «СЛМ» та ГО «Український Кризовий Медіа-Центр» - партнер Конкурсу у рамках програми USAID «Децентралізація – шлях до кращих результатів та ефективності» (DOBRE). Головний приз конкурсу – 0,5 млн грн. на втілення важливої та актуальної місцевої ініціативи, яка сприятиме розвитку територіальної громади. У Конкурсі брали участь громади всієї України з чисельністю до 70 тис. населення. Слобожанською ТГ подано проєкт «Створення мережі молодіжних просторів «Смарт мережа»» в категорії «Залучення молоді». Переможець Конкурсу обирався за рівнем підтримки проєкту на підставі голосів в рамках інтернет голосування на сайті «Наша громада». За результатом голосування проєкт Слобожанської ТГ отримав підтримку 2,1 % голосів від чисельності жителів громади.

10 грудня 2021 року відбулось перше засідання робочої групи з актуалізації Стратегії розвитку Слобожанської селищної територіальної громади на період до 2027 року у зв'язку з приєднанням у 2020 році до громади ще чотирьох населених пунктів і необхідністю врахування потреб всіх населених пунктів територіальної громади.

Участь громади в програмах, які фінансувались іноземними донорами в 2020-2022 роках:

2020 рік – програма USAID DOBRE:

– проєкт «Створення Агенції місцевого розвитку Слобожанської селищної територіальної громади»;

– проєкт «Створення центру громадської активності в Слобожанській селищній територіальній громаді»;

2021 рік – Український фонд соціальних інвестицій (УФСІ):

– проєкт «Покращення умов надання медичної допомоги у Слобожанській амбулаторії ЗПСМ ЦПМСД смт Слобожанське, Дніпропетровська область/KfW» (реконструкція громадської будівлі під АЗПСМ в смт Слобожанське);

– 2022 рік – Український фонд соціальних інвестицій (УФСІ)

в рамках проєкту «Сприяння розвитку соціальної інфраструктури» укладено меморандум між УФСІ та Слобожанською ТГ щодо реконструкції гурто-житку в селі Олександрівка під квартири для ВПО [58, с. 13].

За підсумками 2021 та 2022 років обсяг бюджету Слобожанської громади склав майже 600 млн грн, з них майже 85% – власні доходи. З розрахунку на 1 мешканця, це складає 24 774 гривень, що в кілька разів перевищує аналогічний середньостатистичний показник для українських громад. При цьому, цей показник незмінно зростає протягом останніх років (табл. 2.2).

Водночас, частка власних доходів зменшується, що варто трактувати як наслідок «розмивання» фінансового потенціалу смт Слобожанське на фоні сільських територій – територій, які, з іншого боку, володіють значним резервом для зростання економічного потенціалу території в середньо- та довгостроковій перспективі.

Основними джерелами власних доходів передбачливо є податок на доходи фізичних осіб та єдиний податок. Значним за вагомістю є акцизний податок: його частка у 2021 році склала майже 15%, що є нетиповим для місцевого бюджету. Доволі вагомим джерелом також є плата за землю, що стягується з юридичних і фізичних осіб (разом – 5,0%) (табл. 2.3).

Слобожанська ТГ впродовж багатьох років має бездефіцитний бюджет. За рахунок змін, внесених до Бюджетного та Податкового кодексів України, в контексті децентралізації фінансів, обсяг доходів бюджету територіальної громади у 2021 році зріс порівняно з 2015 роком майже в 10 раз.

Таблиця 2.2

Дохідна частина бюджету громади (2020-2023 рр.), тис. грн. [64, с. 18]

	факт			план
	2020	2021	2022	2023
Всього власних доходів	403 204,7	496 088,4	532 060,4	498 603,0
офіційні трансферти, всього	60 778,0	89 293,5	58 777,9	56 895,4
Трансферти з державного бюджету	48 737,0	78 781,6	57 848,5	55 967,5
освітня субвенція	31 250,2	57 964,9	57 848,5	55 967,5
медична субвенції	16 036,8	0,0	0,0	0,0
субвенція на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій	1 450,0	20 000,0	0,0	0,0
субвенція на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на Сході України	0,0	816,7	0,0	0,0
Дотації з МБ іншим МБ	608,6	800,0	16,9	0,0
Субвенція з МБ іншим МБ	1 143 204,0	9 711,9	912,5	927,8
Реверсна дотація (довідково)	78 470,7	81 506,4	11 976,8	82 168,9
ВСЬОГО доходів	463 982,7	585 381,9	590 838,3	555 498,4
частка власних доходів, %	86,9	84,7	90,1	89,8

Таблиця 2.3

Структура власних доходів громади (2020-2023 рр.) тис. грн. [64, с. 19]

Податки	2020 (факт)	частка у структурі власних доходів, %	2021 (факт)	частка у структурі власних доходів, %	2022 (факт)	частка у структурі власних доходів, %	2023 (план)	частка у структурі власних доходів, %
Всього власних доходів	403 204,7	100,0	496 088,4	100,0	532 060,4	100,0	498 603,0	100,0
ПДФО	251 184,2	62,3	291 834,4	58,8	309 136,3	58,1	307 818,9	61,7
акцизний податок	62 657,5	15,5	69 904,7	14,1	53 173,5	10,0	53 670,9	10,8
плата за землю	28 037,3	7,0	36 907,5	7,4	44 898,7	8,4	41 800,3	8,4
єдиний податок	30 089,1	7,5	46 486,0	9,4	57 195,9	10,7	53 860,8	10,8
плата на нерухомість	14 529,6	3,6	22 761,1	4,6	26 770,0	5,0	25 552,6	5,1
Інші податки і збори	16 707,0	4,1	28 194,7	5,7	40 886,0	7,7	15 899,5	3,2

Видатки на освіту (разом – на утриманні шкіл, дошкільних навчальних закладів, позашкільних закладів) складають суттєво менше половини від загалу витрат – 42%. Забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування також складає доволі невисоку частку – майже 10,0%, що вказує на кількісно оптимізовану (в значній мірі) структуру виконавчого апарату ради. Це дозволяє громаді переорієнтувати фінансові ресурси на інші сфери, такі як «фізична культура і спорт» (3,3%), вагомою статтею видатків для громади є утримання та розвиток комунальних медичних закладів первинної та вторинної ланки охорони здоров'я (4,2%), «утримання і ремонт доріг», «інфраструктура» та «благоустрій» (разом 7,3%) тощо (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Видаткова частина бюджету громади (2020-2023 рр.) тис грн. [64, с. 20]

Стаття видатків	2020 факт	2021 факт	2022 факт	Частка у структурі видатків 2022 р, %	2023 план
Ліцеї (школи)	86 626,7	160 199,1	126 185,8	29,1	147 897,2
дошкільні навчальні заклади	58 924,5	76 510,0	54 788,8	12,6	77 706,4
соціальна сфера	11 573,1	16 094,6	42 244,9	9,8	30 695,2
фізична культура і спорт	12 435,7	19 241,8	14 178,9	3,3	23 538,4
Охорона здоров'я	40 010,3	41 673,5	18 332,1	4,2	15 236,3
Культура	19 668,8	34 042,8	32 540,7	7,5	28 950,7
Утримання і ремонт доріг	7 623,3	5 081,9	9 293,6	2,1	2 200,0
Інфраструктура	31 038,8	11 340,2	11 877,3	2,8	10 394,8
Благоустрій	4 823,2	8 491,2	10 757,0	2,5	10 259,7
Інше	64 459,6	120 952,6	96 374,2	22,2	122 387,3
Трансферти з місцевого бюджету (в т.ч. реверсна дотація)	118 951,3	95 904,6	17 056,6	3,9	82 228,5
РАЗОМ	456 135,3	589 532,3	433 629,9	100,0	551 494,5

У сфері економічного розвитку потужним стимулюючим фактором є близькість великого міста, бар'єри – це стан інфраструктури, недостатній рівень знань та вмінь, можливості доступу до капіталу.

Економічні проблеми: сектор мікро- та малого бізнесу – близько 128 підприємців/1000 жителів (дуже добрий). Постійно зазначається про

недоліки неформальної освіти людей, зокрема для започаткування власного бізнесу, акцентуючи особливо на молодих людях. Можна стверджувати, що поняття навчання протягом усього життя лише формується у суспільній свідомості і поки присутнє у незначній частини місцевої спільноти.

Важливою проблемою в цьому контексті є також неповна інвентаризація земель з огляду на те, що громада лише недавно отримала у фактичне підпорядкування значні земельні площі поза межами населених пунктів, а правове забезпечення цього не є достатнім.

Потенціал громади [64, с. 37] виникає значною мірою з її географічного положення та розташування відносно комунікаційних магістралей. Ключовим фактором є близькість великого промислового міста, що є значним ринком збуту та місцем працевлаштування для жителів Слобожанської громади.

До економічного потенціалу громади належить: ресурс інвестиційних ділянок; магістральна дорога, що проходить через смт Слобожанське; розвинене сільськогосподарське виробництво, діючі переробні підприємства, кілька великих торгових об'єктів, однак розташованих лише в адміністративному центрі громади; потенціал використання сільських територій зокрема, як і території громади загалом як місця відпочинку та рекреації, в першу чергу – для жителів міста Дніпра;

- зручне транспортне сполучення з м. Дніпро, який є великим потенціалом для подальшого розвитку житлового будівництва, за умови спроможності надавати комунальні послуги;

- розроблення актуальних генеральних планів майже для усіх населених пунктів громади;

- розвинена мережа газопроводів

Потенціал жителів

- систематично розвивається освітня база, виходячи з припущення, що кількість жителів громади зростатиме завдяки її привабливості для проживання;

- громада є привабливим місцем для молодих сімей місцем проживання з огляду на порівняно комфортні умови проживання та відносно низьку вартість життя;

- доступ до інтелектуального потенціалу міста Дніпро (в т. ч. закладів вищої освіти).

Влада громади планує розвиток відновлюваних джерел енергії , налагоджуючи контакти з вищими навчальними закладами та інституціями, що підтримують такі ініціативи. Пересічна територіальна громада не має таких можливостей ;

- завдяки прямим та опосередкованим методам впливу (бюджет участі, діяльність новоутворених спеціалізованих комунальних організацій та установ) сприяє підвищенню рівня громадської активності жителів, участі ї х у вирішенні питань місцевого характеру.

Екологічний потенціал

- потенціал природного довкілля – привабливе розташування території громади по відношенню до великого міста «зелені» терени, природні ресурси флори і фауни, прибережна зона річок Дніпро, Самара, Оріль;

- немає забруднення повітря шкідливими викидами з низьких джерел – опалюють здебільшого газом (високий рівень газифікації), на території громади немає шкідливих для довкілля великих підприємств.

РОЗДІЛ 3

ОБГРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ І ПРОЄКТІВ РОЗВИТКУ СФЕРИ БУДІВНИЦТВА СЛОБОЖАНСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ ГРОМАДИ

3.1. Розвиток сфери будівництва на місцевому рівні у повоєнний період: зарубіжний досвід та перспективи для України

Тема повоєнної відбудови зі зрозумілих причин є популярною в сучасній Україні. П. Керімов у розділі міжнародної колективної монографії «Відбудова для розвитку: зарубіжний досвід та українські перспективи», здійснивши огляд публікацій за цим напрямом зазначає, що вітчизняні дослідники схильні проводити паралелі між сучасною ситуацією в Україні та післявоєнною відбудовою Франції та Німеччини. Натомість західні дослідники, як правило, застосовують більш загальний підхід до теми і більше зосереджуються на прикладах Південної Кореї, Югославії, Іраку чи Камбоджі, намагаючись сформулювати універсальні підходи та принципи, а також оцінити вплив вжитих заходів на історичні результати [66, с. 212]. Він також зазначає, більшість зарубіжних робіт не є новими і не враховує реалії російсько-української війни щодо підходів до відновлення руйнувань з 2022 року та подальшої повоєнної реконструкції, і висловлює думку, що саме вітчизняні дослідники мають взяти на себе провідну роль у формулюванні наукового підґрунтя та практичних рекомендації щодо концепції, програм і проєктів цієї масштабної відбудови.

Так, у дослідженні І. Підорічевої [67], вивчено європейський досвід повоєнної відбудови після Другої світової війни, переважно на планах Маршалла та Моне. До основних висновків належить визнання необхідності: грантової допомоги українській економіці та орієнтованої на розвиток економічної трансформації, що здійснюється за рахунок цих грантів; необхідно будувати «Індустрію 4.0», використовуючи гранти США та ЄС, щоб забезпечити собі краще майбутнє, ніж просто аграрна країна, і що

українські експерти повинні очолити цю ініціативу. Ідея переходу української промисловості на новий технологічний рівень витає в українському науковому середовищі вже не одне десятиліття, і хоча масові руйнування часів війни справді дають можливість для швидкої модернізації шляхом будівництва абсолютно нових промислових потужностей, існує ключова передумова, яка є малоімовірною. І. Підорічева покладається на іноземну допомогу, аналог Плану Маршалла, що, в свою чергу, вимагало б масивного вливання коштів США та ЄС у відбудову української промисловості. Для того, щоб переконати західних партнерів взяти на себе зобов'язання, авторка пропонує провести масштабні інституційні реформи, запровадити додаткові антикорупційні механізми та встановити жорсткий контроль над державними витратами.

У монографії також згадується робота В. Мюллера, О. Христофорової та В. Ляшенка [68], де також наведено паралелі між потенційною повоєнною відбудовою України та відбудовою повоєнної Німеччини. Автори так само згадують про план Маршалла і заявляють про необхідність масивної грантової допомоги Україні для відновлення, що вже розглядалося вище. Водночас, аналізуючи ці висновки, П. Керімов констатує, що через масштаби руйнувань Україна навряд чи зможе стати самодостатньою на основі власних податкових надходжень найближчим часом, що зробить її залежною від грантової допомоги та притоку приватного капіталу.

Дійсно, понад 75 років тому колишній генерал і державний секретар США Дж. Маршалл ініціював дипломатичну програму, яку він очолив разом з Дж. Ф. Кенаном, з метою економічного відродження Німеччини та Європи. План полягав не лише в тому, щоб залучити європейців до тіснішої співпраці, а й у тому, щоб оживити трансатлантичні відносини, які занепали після закінчення Другої світової війни? Яка закінчилася капітуляцією Німеччини у травні та Японії у вересні 1945 року. Більшість німецьких міст було розбомблено дощенту, особливо промислові. Базові потреби, такі як їжа, питна вода та медична допомога, не могли бути гарантовані. Мільйони

людей залишилися без даху над головою, а Німеччина була розділена на чотири окупаційні зони [69].

На перший погляд, ініціатива США демонструє безпрецедентну щедрість в історії, врятувавши шістнадцять західноєвропейських держав від голоду та диктатури. З 1948 по 1952 рік ці держави отримали близько 13 мільярдів доларів прямої і опосередкованої допомоги. «Пряма допомога» в основному включала продукти харчування та сировину, такі як сталь і нафта, які європейські держави не могли виробляти самі через своє географічне розташування або погану промислову інфраструктуру. Фактом є те, що наприкінці Другої світової війни США були не лише країною-лідером у військовій сфері, але й країною з могутньою економікою. Це наочно ілюструють наступні цифри: промисловість США зростала на 15% на рік між 1940 і 1945 роками, хоча більша частина зростання припадала на виробництво товарів військового призначення. Виробництво товарів для цивільних потреб злетіло до 40% у 1939-1943 роках: експерти визначають, що швидке зростання в цивільному секторі пояснювалося тим, що цей сектор майже не постраждав від війни. Рівень життя та продуктивність праці на душу населення логічно зростали і були вищими, ніж у будь-якій іншій країні [69].

На додаток до найнеобхідніших товарів, державам-учасницям також надавалася «непряма допомога» шляхом знищення торговельних бар'єрів та укладення угод про вільну торгівлю. Ці нові домовленості обіцяли поштовх європейській економіці завдяки послабленню обмежень, а першочерговою метою США було і залишається гарантування стабільності світової економіки та усунення всього, що стоїть на заваді цьому. Саме тому План Маршалла вийшов далеко за межі попередніх вимірів міжнародної економічної політики. Американський уряд використовував іноземну допомогу як інструмент впливу на міжнародні економічні відносини. Сам Маршалл розглядав План Маршалла, як початок антагонізму між Сходом і Заходом, як тактичний інструмент і, таким чином, частину політики

стримування. На підтримку ревізійністської теорії, забезпечення вільної торгівлі за допомогою Плану Маршалла було способом, за допомогою якого американське керівництво нібито мало намір стримувати комунізм. Риторика стримування була спрямована на політичне забезпечення політики відкритих дверей в Європі. Втім, це жодним чином не суперечить пропозиції Маршалла Радянському Союзу та східноєвропейським державам інтегрувати їх у програму Маршалла. Скоріше, розрахунок американської економічної політики полягав у тому, щоб цією пропозицією чинити тиск на Радянський Союз за його політику колективізації, покласти на нього відповідальність за поділ Європи і, врешті-решт, мінімізувати, можливо, навіть зменшити вплив СРСР на східноєвропейські держави [69].

Іншим важливим питанням є ефективність і послідовність післявоєнної відбудови після Другої світової війни. У робочому документі Ж. Каламе [70], який охоплює широкий спектр випадків післявоєнної відбудови та відбудови після стихійних лих, міститься низка спостережень на цю тему. Перш за все, існує не так багато стратегій повоєнної відбудови, які можна було б застосувати для інших країн і інших часових контексті адже стратегії розробляються саме для кожної конкретної країни в певних умовах. Іноземні інтервенції без урахування відповідних соціальних та історичних контекстів не стають результативними, що створило бачення «загальної невдачі» для таких інтервенцій, незважаючи на численні приклади їхнього успіху. Якщо післявоєнна відбудова скеровувалася іноземців і була невдалою, можливим є утворення довгострокової залежності, дискредитації місцевої влади та гальмування місцевих ініціатив, що, в свою чергу, може призвести до заміни місцевих життєздатних рішень імпортованими нежиттєздатними. Крім того, описують ефект «бульбашки багатства», яка створюється навколо таких програм, і має тенденцію «висмоктувати таланти» з економіки країни й створювати самодостатні та ізольовані інституції, які процвітають за рахунок іноземної допомоги (така проблема є більш поширеною для бідних країн).

Основні висновки, які запропоновано Ж. Каламе за результатами дослідження [70]:

1. Лихо, яке спричинило потребу у відновленні, має оцінюватися з точки зору психологічних, фізичних та економічних руйнувань.

2. Програма відновлення має бути частиною стратегії соціально-економічного розвитку постраждалого регіону, а не просто наданням матеріальної допомоги;

3. Функціонально-орієнтовані цілі відновлення міст часто конкурують з бажанням громадськості зберегти або відновити культурно значущі об'єкти, такі як заповітні пам'ятники, що може створювати соціальну напруженість.

4. Іноземні програми технічної допомоги схильні недооцінювати потенціал місцевих фахівців, зокрема, вважаючи їх нижчими як у професійному, так і в моральному плані: Це може відштовхнути локальну спільноту / громаду і спричинити гальмування будь-яких зусиль з відновлення.

5. Допомога з відновлення рідко включає передачу інформації, хоча відповідні розвіддані та ноу-хау можуть бути більш корисними, ніж гроші.

6. Успішні короткострокові програми відновлення не обов'язково трансформуються в успішні довгострокові програми відновлення й подальшого розвитку.

7. Успіх зусиль з реконструкції ґрунтується на координації між іноземними установами та місцевими громадами, а також на їхньому взаємному розумінні першопричини проблеми.

Таким чином, можна переконатися, що іноземна допомога має скеровуватися саме місцевими фахівцями, які глибоко розуміють національну, регіональну і локальну специфіку, а для забезпечення взаємної довіри необхідна прозорість використання зовнішніх ресурсів та підзвітність. Підтримка місцевого населення та широке залучення місцевих громад до зусиль з відбудови слугує як мінімізації напруженості, так і забезпеченню довгострокового успіху зусиль з відбудови. Недосягнення цих цілей

призводить до труднощів, які дослідники розглядають на прикладі Іраку та Камбоджі.

Так, досліджуючи невдалу політику США щодо післявоєнної відбудови Іраку, яка призвела до довготривалої нестабільності в регіоні та величезних втрат як ресурсів, так і репутації США, Н. Бенсахел, визначає такі ключові проблеми [71]:

1. Відсутність планування реконструкції цивільної інфраструктури.
2. Відсутність координації між американськими відомствами, що займалися відбудовою, а також небажання і нездатність американських військових брати участь у виконанні цивільних завдань, таких як забезпечення правопорядку.

Водночас, можна погодитися із думкою П. Керімова, що Н. Бенсахел не приділив достатньо уваги нездатності США забезпечити підтримку та участь місцевого населення у відбудові – адже це не тільки полегшило б проблеми з відсутністю координації та планування цивільної відбудови, але й потенційно зменшило б проблеми безпеки та силу повстання, що, за іронією долі, автор називає найбільшою проблемою, яка виникла в результаті. Також не було враховано, що США багато хто з місцевих фахівців і мешканців сприймав як загарбника. Зазначено значною мірою пояснюється і провалом пропагандистських зусиль через нерозуміння місцевої специфіки.

М. Бейтман у роботі [72] здійснено історичний огляд втручання міжнародних організацій з метою надання мікрокредитів та бізнес-консультацій найбільшому населенню Камбоджі, щоб зменшити їхню залежність від неформальних позик, наданих місцевими кредиторами, надати кошти для започаткування власного малого бізнесу та забезпечити їх засобами для переходу до економіки мирного часу. Численні Агенції місцевого економічного розвитку, засновані за підтримки ПРООН, незабаром виявилися неспроможними вижити за рахунок власних доходів, які вони отримували, і тому були комерціалізовані, відмовившись від нерентабельних функцій підтримки та консультування. Натомість вони мали

на меті надавати незаможним мешканцям доступні мікрокредити, які, як очікувалося, мали б слугувати їхній первісній меті. Натомість, комерціалізовані та об'єднані в одну організацію МОВД реформувалися в найприбутковіший в країні комерційний банк, орієнтований на мікрокредитування, який виявився надприбутковим і повністю переробив банківську систему країни за своїм образом і подобою. Багато з існуючих банків намагалися повторити його успіх, і були створені нові банки, що спеціалізувалися на мікрокредитуванні. Обсяги мікрокредитування зростали в геометричній прогресії протягом більш ніж десяти років (з 2004 по 2017 рік), залучаючи іноземних інвесторів, яким поступово був проданий фінансовий сектор. Надлишок мікрокредитних установ сприяв нерозважливій практиці кредитування, що забезпечило кредитування за «схемою Понці», коли бідним доводилося брати нові кредити, щоб погасити старі, іноді від неформальних лихварів, яких саме ця політика була спрямована на позбавлення власності, що поставило країну на межу боргової кризи. Це також призвело до масової втрати землі бідними верствами населення та концентрації земельної власності у вузької кліки власників, пов'язаних з банками, що, в свою чергу, спричинило еміграцію робочої сили в пошуках шляхів погашення кредитів після втрати засобів виробництва. Задекларована мета надання доступних кредитів не була досягнута, оскільки мікрокредитування було достатнім для забезпечення неформального бізнесу (який швидко перенаситився і став об'єктом зменшення прибутковості), але недостатнім для перетворення неформального бізнесу в офіційні МСП, що сплачують податки. Більше того, надання кредитів формальним МСП виявилось настільки менш прибутковим, ніж модель мікрокредитування, що кількість формальних МСП та банків, які мали надавати їм кредити, в результаті значно зменшилася. Однак ця політика принесла значні прибутки зацікавленим сторонам банків, що надають мікрокредити, як у Камбоджі, так і за її межами.

Висновки, які робить за результатами власного дослідження наукового здобутку вітчизняних науковців щодо проблематики повоєнного відновлення П. Керімов [66, с. 219] є надзвичайно важливими у контексті предмету дослідження даної кваліфікаційної роботи:

По-перше, українські дослідники проводять паралелі з післявоєнною відбудовою після Другої світової війни через те, що російсько-українська війна не має компоненту громадянської війни, на відміну від багатьох новітніх конфліктів, на яких зосереджуються західні дослідники (Югославія, Нігерія, Камбоджа тощо). Однак немає жодних ознак того, що після війни Росія буде умиропорена, як це було з Німеччиною. Іншими словами, в українському проекті післявоєнної відбудови з'явився абсолютно новий елемент - активний ворог на кордоні, який продовжуватиме свої напади, одночасно намагаючись перешкодити будь-яким зусиллям з відбудови як за допомогою дипломатії, так і військової сили. Цей аспект, однак, здебільшого всіма ігнорується.

По-друге, українські дослідники покладають великі надії на масивну грантову допомогу з боку США та ЄС, сподіваючись на відтворення Плану Маршалла, і планують централізований перерозподіл цієї допомоги для фінансування реконструкції та реформування української економіки під керівництвом уряду цієї країни. Західні дослідники, однак, не поділяють такого підходу і в основному зосереджуються на децентралізації та приватизації як головних рушійних силах післявоєнної відбудови. З їхньої точки зору, реформи мають бути спрямовані на створення привабливого інвестиційного клімату, який би приваблював приватний капітал із західних країн.

По-третє, існує значний масив літератури, присвяченої реформам, що проводилися в рамках післявоєнної відбудови України, які не беруть до уваги процес євроінтеграції. Україна знаходиться на шляху до ЄС і взяла на себе зобов'язання перейняти існуючу практику ЄС щодо широкого спектру політик, включаючи оподаткування, підприємництво, розподіл ресурсів

тощо. Це не лише обмежує вибір можливих дій української держави, але й робить застарілими прямі аналогії з більш ранніми проектами повоєнної відбудови в інших країнах, які не мали спільного законодавства ЄС і не були зобов'язані йому підкорятися.

Однак, як українські, так і зарубіжні дослідники сходяться на думці, що місцеві українські організації та експерти повинні взяти на себе провідну роль у післявоєнній відбудові. Визначення пріоритетних завдань відбудови, планування відновлення інфраструктури та залучення місцевих громад до відбудови повинні здійснюватися українськими експертами з глибоким знанням місцевої специфіки.

Таким чином, можна погодитися із висновком дослідника, що післявоєнна відбудова України «потребує чітко визначеного і передбачуваного інституційного середовища для всіх економічних суб'єктів, яке має бути створене в рамках євроінтеграції» [66, с. 220]. Відновити довоєнний стан української економіки не є можливим, і не має сенсу, а тому не варто робити жодних спроб. Радянський виробничий цикл мертвий, як і більшість підприємств, що підтримували його функціонування, які зрештою не змогли реформуватися і знайти ринок збуту для свого продукту. Замість цього, катастрофічні наслідки війни слід розглядати як можливість побудувати краще, використовуючи існуючі найкращі практики управління та нормотворчої діяльності задля побудови економіки нової генерації. Державна допомога, необхідна на початкових етапах і для подолання провалів ринку, не повинна бути основоположним принципом нової економіки, оскільки вона повністю залежить від зовнішнього фінансування, яке навряд чи буде тривалим. Інтеграція української економіки у світову економіку є єдиним шляхом вперед. Плани реконструкції повинні готуватися місцевими експертами, але затверджуватися та контролюватися іноземними партнерами та кредиторами. Однак зовнішній контроль і поради не повинні домінувати, якщо тільки не буде встановлено фактів корупції та/або зловживань.

3.2. Пропозиції щодо доповнення комплексу стратегічних цілей і проєктів розвитку сфери будівництва Слобожанської територіальної громади на період до 2027 року

У «Стратегії розвитку Слобожанської територіальної громади Дніпропетровського району Дніпропетровської області до 2027 року» визначено чотири стратегічні напрями розвитку (рис. 3.1, див. Додаток А).

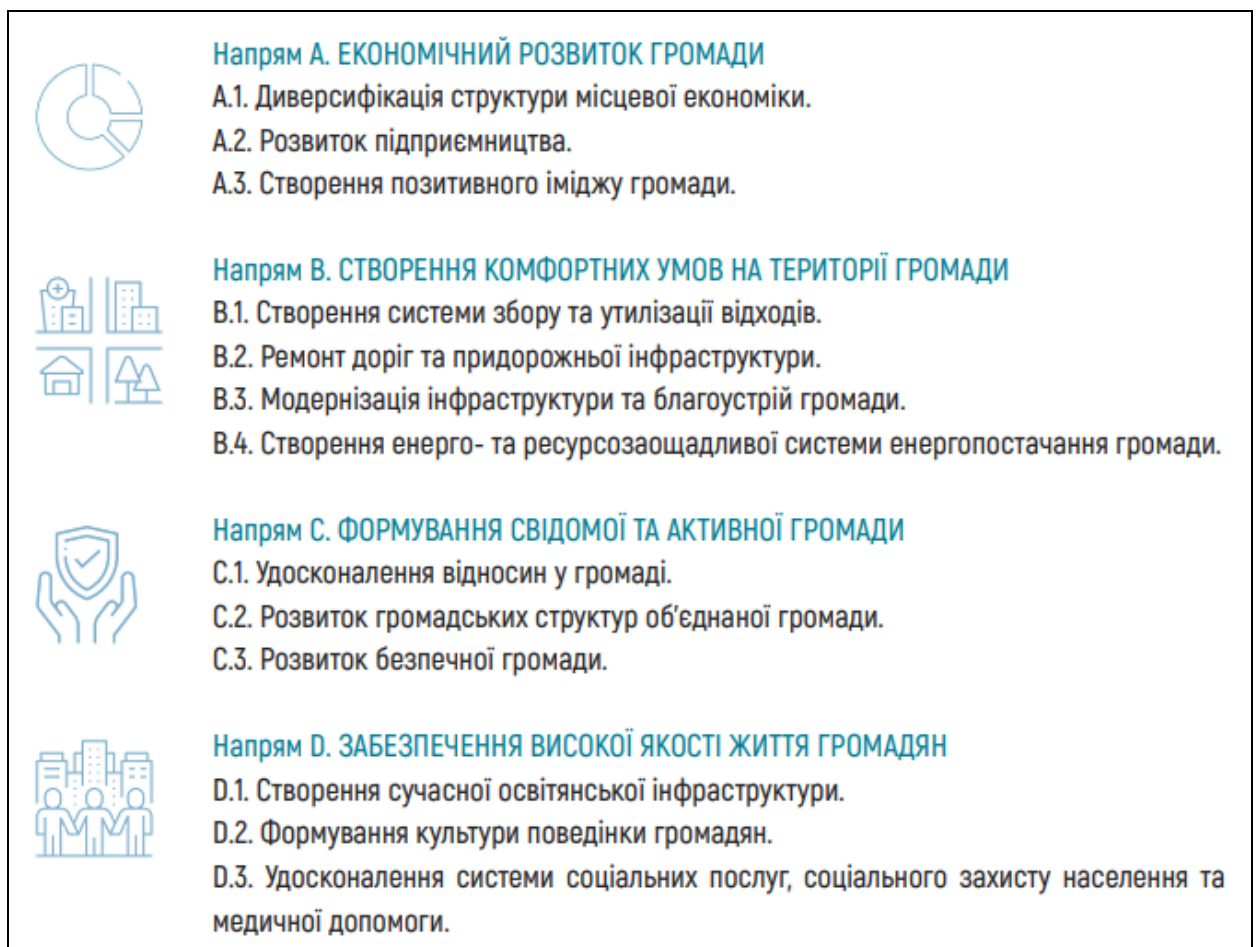

Рис. 3.1. Структура стратегічних напрямів / цілей
Стратегії розвитку Слобожанської територіальної громади [64]

Структура операційних цілей за стратегічним напрямом 1 представлена на рис. 3.2. Передбачено реалізацію трьох операційних цілей, серед яких галузеву пріоритети не виокремлювалися.

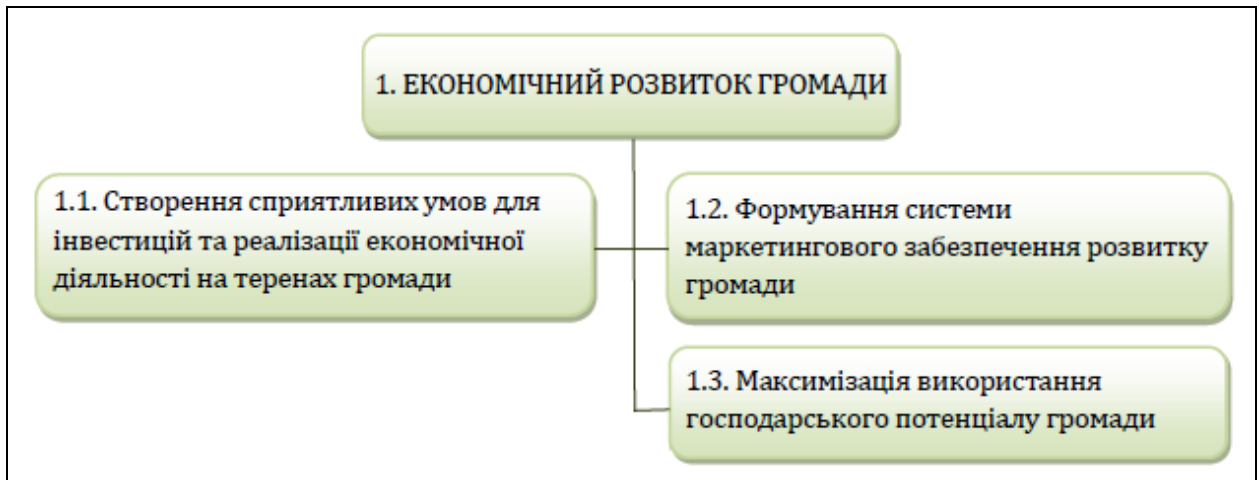

Рис. 3.2. Структура операційних цілей за стратегічним напрямом 1 [64, с. 56]

Через збройну агресію РФ на території Слобожанської територіальної громади загострилася низка проблем соціально-економічного характеру, які, пов'язані із забезпеченням безпеки мешканців і бізнесів, які розміщені на території громади, а також із розвитком житлового будівництва для внутрішньо переміщених осіб, модернізації та створення нових соціально важливих закладів.

Саме тому у 2024 році рішенням виконавчого комітету Слобожанської селищної ради погоджено «Комплексну програму імплементації пріоритетних напрямів будівництва та модернізації об'єктів Слобожанської селищної територіальної громади на 2024-2027 роки у новій редакції» [73], за результатами реалізації якої очікується, зокрема: прогрес у досягненні Цілей сталого розвитку; залучення інвесторів для реалізації проєктів та співпраці; впровадження в будівництво прогресивних проєктних рішень, нових будівельних матеріалів, конструкцій та виробів.

Реалізація зазначеної програми потребує оновлення підходів до розвитку сфери будівництва територіальної громади. На наш погляд, має бути реалізований ряд кроків стратегічного циклу задля оновлення стратегії розвитку територіальної громади.

Здійснено SWOT-аналіз будівництва Слобожанської територіальної громади (табл. 3.2), що дозволило визначити додаткову стратегічну ціль та оновити портфель проєктів розвитку.

Таблиця 3.2

**SWOT-аналіз сфери будівництва
Слобожанської територіальної громади**

СИЛЬНІ СТОРОНИ	СЛАБКІ СТОРОНИ
<p>Досвідчені компанії, які вже мають досвід роботи на місцевому ринку</p> <p>Належний рівень якості робіт, гарні відгуки клієнтів</p> <p>Досвід громади зі співфінансування проєктів у сфері будівництва</p> <p>Наявність великих компаній – резидентів громади (які періодично потребують ремонту, реконструкції та будівництва нових будівель та споруд)</p> <p>Наявність промислових майданчиків, земельних ділянок для будівництва</p> <p>Близькість до обласного центру м. Дніпро</p> <p>Наявність інтелектуального та наукового потенціалу</p> <p>Наявність розгалуженої транспортної інфраструктури</p> <p>Наявність в області значної сировинної бази для виробництва будівельних матеріалів</p> <p>Реалізується оновлена стратегія розвитку громади, яка містить відповідні пріоритети, цілі та комплекс проєктів</p> <p>Наявність Комплексної програми імплементації пріоритетних напрямів будівництва та модернізації об'єктів Слобожанської селищної територіальної громади на 2024-2027 роки</p> <p>Команда селищної ради має досвід стратегічної та проєктної діяльності</p>	<p>Брак кадрів</p> <p>Наявність незавершених об'єктів будівництва на території громади</p> <p>Недостатня забезпеченість інженерними мережами</p> <p>Незадовільний стан багатьох соціально важливих об'єктів комунальної власності</p> <p>Неналежний рівень енергоефективності соціально важливих об'єктів комунальної власності</p> <p>Недостатнє забезпечення укриттями живильного населення громади, об'єктів житлової забудови та комунальних закладів</p> <p>Енергетична незалежність будівельних компаній не є достатньою</p> <p>Незадовільний стан складових транспортної інфраструктури, а саме автомобільних доріг та недостатнє використання можливостей річкового транспорту</p> <p>Несистемна співпраця з органами управління комунальної сфери м. Дніпро, яке межує з громадою і є основним постачальником інженерних ресурсів</p> <p>Недостатня розвиненість міжмуніципального співробітництва</p>

Продовж. табл. 3.2

МОЖЛИВОСТІ	ЗАГРОЗИ
<p>Припинення бойових дій в початок відбудови</p> <p>Створення умов для інноваційного розвитку на всій території країни</p> <p>Прийняття сприятливої державної політики стосовно повернення / залучення до країни кадрів для сфери будівництва</p> <p>Залучення міжнародних інвесторів</p> <p>Сприятлива політика грантового фінансування від держави на проекти будівництва</p> <p>Реалізація проектів на засадах державно-приватного партнерства</p> <p>Створення технопарків та логічних центрів</p> <p>Перспективне будівництво об'їзних автодоріг біля крупних населених пунктів області</p>	<p>Повномасштабна військова агресія рф продовжується</p> <p>Кризовий стан будівельної галузі продовжується</p> <p>Можливі наступні пандемії гострої респіраторної хвороби подібно до COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2.</p> <p>Економічна нестабільність</p> <p>Недостатність обсягів державних централізованих капітальних вкладень на розвиток будівельної галузі</p> <p>5. Побоювання закордонних інвесторів діяти на території України</p>

Структура операційних цілей запропонована виходячи із визначених у розділі 1 роботи чотирьох трендів розвитку будівельної галузі (рис. 3.1).

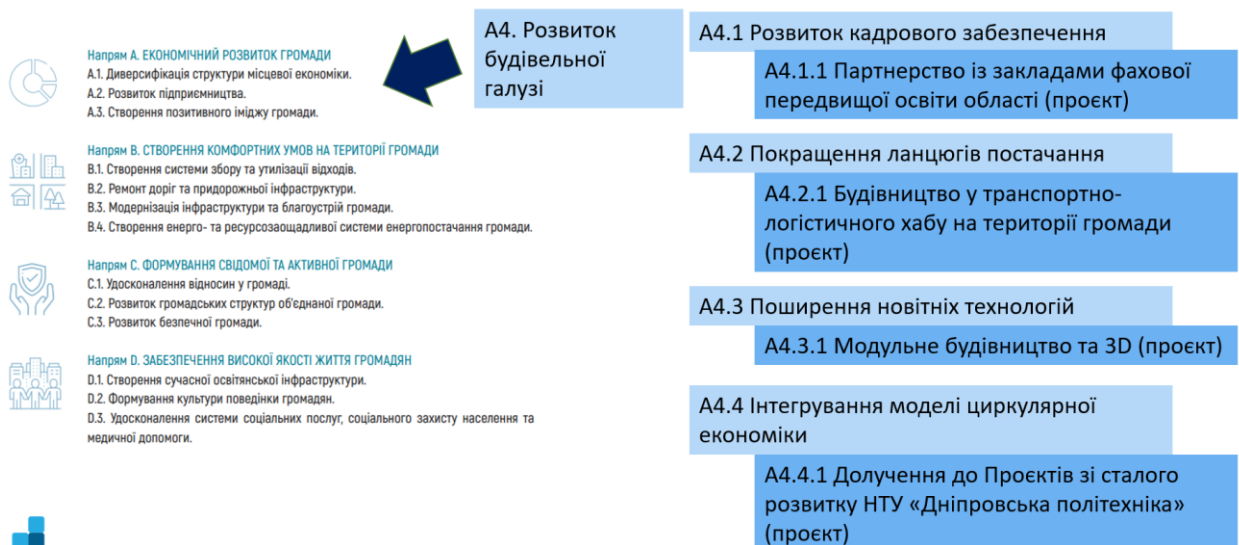

Рис. 3.1. Пропозиції щодо доповнення комплексу стратегічних цілей і проектів розвитку сфери будівництва Слобожанської територіальної громади на період до 2027 року

Операційні цілі у межах реалізації стратегічної цілі А4:

А4.1. Розвиток кадрового забезпечення.

А4.1.1. Партнерство із закладами фахової передвищої освіти області (пропозиція щодо проєкту).

А4.2. Покращення ланцюгів постачання.

А4.2.1. Будівництво у транспортно-логістичного хабу на території громади (пропозиція щодо проєкту).

3. Поширення новітніх технологій.

А4.3.1. Модульне будівництво та 3D (пропозиція щодо проєкту).

4. Інтегрування моделі циркулярної економіки.

А4.4.1. Долучення до Проєктів зі сталого розвитку НТУ «Дніпровська політехніка» (пропозиція щодо проєкту).

Зокрема, під час реалізації операційно цілі А4.1.1 можуть бути реалізовані сучасні світові підходи щодо залучення жінок. Зусилля, спрямовані на залучення жінок до будівельної галузі як підрядників та професіоналів, стикаються з проблемою неналежного іміджу будівельної галузі будівельної галузі та сприйняття будівельної галузі серед жінок різного віку. Погані умови праці для жінок (наприклад, відсутність зручностей для жінок на будівельних майданчиках, мізогіністична культура серед працівників, відсутність належним чином пристосованих засобів індивідуального захисту (ЗІЗ) для жінок, відсутність захисту під час вагітності та жінок, відсутність захисту під час декретної відпустки тощо), є основними причинами повільного сприйняття контрактів як кар'єрного вибору [74].

Незважаючи на те, що все більше жінок приєднуються до консалтингову ланку ланцюжка створення вартості будівельної галузі, все ще існують такі перешкоди, як нижчий рівень доступу до освіти; нижчий рівень засвоєння природничо-наукових, технологічних та математичних дисциплін (STEM) у школах (STEM) предметів у школі; менший доступ до хороших

наставників і програм наставництва програм; і бар'єри, що виникають через практику соціалізації, освітній досвід, сімейні ролі та мережеві зв'язки. освітнього досвіду, родинних ролей та нетворкінгу.

Оновлення стратегічних пріоритетів має бути реалізовано із використанням механізмів залучення громадськості та місцевого бізнесу до процесів моніторингу ходу реалізації стратегії та внесення пропозицій щодо необхідних коригувань та змін під час періодичного перегляду та актуалізації стратегічних і операційних цілей, а також стратегічного портфелю програм і проєктів місцевого розвитку.

ВИСНОВКИ

1. Необхідність децентралізації державного управління стоїть на порядку денному України з перших днів її незалежності. У вересні 1997 року Верховна Рада України ратифікувала Європейську хартію місцевого самоврядування, заявивши про свою відданість європейським стандартам управління. З того часу різні українські уряди докладали зусиль для проведення необхідних реформ, але з різних причин їм це не вдавалося. Системні зміни були запроваджені одразу після сутичок на Майдані та зміни влади на початку 2014 року. 1 квітня 2014 року Кабінет Міністрів України схвалив «Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні». Відповідно до закону «Про добровільне об'єднання територіальних громад», об'єднання територіальних громад мало відбутися до місцевих виборів 2015 року. Територіальні громади мали об'єднуватися добровільно, але на основі регіональних стратегій розвитку, розроблених обласними державними адміністраціями та схвалених обласними радами і Кабінетом Міністрів України, а також добровільного приєднання до об'єднаних територіальних громад. Відповідний процес завершився 2020 року.

Результати дослідження Київської школи економіки у 2023 році, за яким вивчалася стійкість територіальних громад в Україні під час повномасштабного вторгнення та можливий вплив на стійкість результатів реформи децентралізації щодо вивчення стійкості територіальних громад до викликів війни та вплив на це реформи децентралізації, вказують на наявність позитивного впливу на всі три виміри: готовність (preparedness), адаптація (adaptation), надійність (robustness).

2. До чотирьох трендів, які здійснюють вплив на розвиток будівельної галузі у 2024 році експерти визначають: кадровий голод, зовнішнє будівництво, ланцюги постачання та новітні технології.

За нових викликів, які пов'язані із протистоянням шокам повномасштабного вторгненням РФ та необхідністю повоєнного відновлення територій і громад, ще більшою мірою проявляється потреба в органічному поєднанні стратегічного та проектного підходів. Інтегрування моделі циркулярної економіки до стратегій розвитку будівельної галузі на місцевому рівні має важливе значення для досягнення прогресу у реалізації Цілей сталого розвитку 2030. Разом із цим потребують також врахування кращі міжнародні практики реалізації стратегічного планування будівельної галузі.

3. Слобожанська селищна об'єднана територіальна громада була утворена 14 серпня 2015 року шляхом об'єднання Ювілейної селищної та Степнянської сільської рад та розташована на території Дніпропетровського району Дніпропетровської області. Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Дніпропетровської області» від 12 червня 2020 р. № 709-р до складу Слобожанської селищної громади Дніпропетровського району Дніпропетровської області увійшли п'ять територіальних громад.

4. Доходи бюджету громади (з врахуванням офіційних трансфертів) у I півріччі 2021 року склали 267,5 млн грн. Дохідна частина бюджету сформована: на 86 % за рахунок доходів бюджету громади, або 229,7 млн грн; на 14 % за кошти субвенції з Державного, обласного та інших місцевих бюджетів або 37,8 млн грн. Кошти бюджету територіальної громади спрямовувалися на виконання 17 галузевих програм.

З метою отримання додаткового фінансового ресурсу для впровадження інвестиційних проєктів на території громади протягом 2021-2023 років було запропоновано для конкурсних відборів комплекс проєктів за різними джерелами фінансування.

5. До основних висновків фахових експертів щодо уроків з досвіду країн, які реалізували повоєнне відновлення за допомогою іноземних партнерів, для України належать: лихо, яке спричинило потребу у відновленні, має оцінюватися з точки зору психологічних, фізичних та економічних руйнувань (1); програма відновлення має бути частиною стратегії соціально-економічного розвитку постраждалого регіону, а не просто наданням матеріальної допомоги (2); функціонально-орієнтовані цілі відновлення міст часто конкурують з бажанням громадськості зберегти або відновити культурно значущі об'єкти, такі як заповітні пам'ятники, що може створювати соціальну напруженість (3); іноземні програми технічної допомоги схильні недооцінювати потенціал місцевих фахівців, зокрема, вважаючи їх нижчими як у професійному, так і в моральному плані – це може відштовхнути локальну спільноту / громаду і спричинити гальмування будь-яких зусиль з відновлення (4); допомога з відновлення не завжди уміщує передачу інформації, хоча відповідні розвіддані та ноу-хау можуть бути більш корисними, ніж гроші (5); успішні короткострокові програми відновлення необов'язково трансформуються в успішні довгострокові програми відновлення й подальшого розвитку (6); успіх зусиль з реконструкції ґрунтується на координації між іноземними установами та місцевими громадами, а також на їхньому взаємному розумінні першопричини проблеми (7).

Катастрофічні наслідки війни слід розглядати як можливість побудувати краще, використовуючи існуючі найкращі практики управління та нормотворчої діяльності задля побудови економіки нової генерації. Державна допомога, необхідна на початкових етапах і для подолання провалів ринку, не повинна бути основоположним принципом нової економіки, оскільки вона повністю залежить від зовнішнього фінансування, яке навряд чи буде тривалим. Інтеграція української економіки у світову економіку є єдиним шляхом вперед. Плани реконструкції повинні готуватися

місцевими експертами, але затверджуватися та контролюватися іноземними партнерами та кредиторами. Однак зовнішній контроль і поради не повинні домінувати, якщо тільки не буде встановлено фактів корупції та/або зловживань..

6. У 2024 році рішенням виконавчого комітету Слобожанської селищної ради погоджено «Комплексну програму імплементації пріоритетних напрямів будівництва та модернізації об'єктів Слобожанської селищної територіальної громади на 2024-2027 роки у новій редакції», за результатами реалізації якої очікується, зокрема: прогрес у досягненні Цілей сталого розвитку; залучення інвесторів для реалізації проєктів та співпраці; впровадження в будівництво прогресивних проєктних рішень, нових будівельних матеріалів, конструкцій та виробів.

Реалізація зазначеної програми потребує оновлення підходів до розвитку сфери будівництва територіальної громади. На наш погляд, має бути реалізований рід кроків стратегічного циклу задля оновлення стратегії розвитку територіальної громади. Здійснено SWOT-аналіз будівництва Слобожанської територіальної громади, що дозволило визначити додаткову стратегічну ціль та оновити портфель проєктів розвитку. Структура операційних цілей запропонована виходячи із визначених у розділі 1 роботи чотирьох трендів розвитку будівельної галузі. Пропозиції щодо операційних цілей та проєктів:

Розвиток кадрового забезпечення: Партнерство із закладами фахової передвищої освіти області (проєкт); Покращення ланцюгів постачання: Будівництво у транспортно-логістичного хабу на території громади (проєкт); Поширення новітніх технологій: Модульне будівництво та 3D (проєкт); Інтегрування моделі циркулярної економіки: Долучення до Проєктів зі сталого розвитку НТУ «Дніпровська політехніка» (проєкт).

Зокрема, під час реалізації операційно цілі «Партнерство із закладами фахової передвищої освіти області» можуть бути реалізовані сучасні світові

підходи щодо залучення жінок. Зусилля, спрямовані на залучення жінок до будівельної галузі як підрядників та професіоналів, стикаються з проблемою неналежного іміджу будівельної галузі та сприйняття будівельної галузі серед жінок різного віку. Погані умови праці для жінок (наприклад, відсутність зручностей для жінок на будівельних майданчиках, мізогіністична культура серед працівників, відсутність належним чином пристосованих засобів індивідуального захисту (ЗІЗ) для жінок, відсутність захисту під час вагітності та жінок, відсутність захисту під час декретної відпустки тощо), є основними причинами повільного сприйняття контрактів як кар'єрного вибору

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Яцковський С., Брик Я. Індикатори успішності та їх інструменти в системі управління місцевими громадами. Український інститут майбутнього, 2020. 116 с. URL: [https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/610/indykatory_cmprsd .pdf](https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/610/indykatory_cmprsd.pdf).
2. Будівельний ринок України 2024 року. *BDO : веб-сайт*. 2024. URL: <https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/2024/ukrainian-construction-market-in-2024> (дата звернення: 20.09.2024).
3. Коваль О. Будівельний ринок без грошей і кадрів. Що далі? Економічна правда : веб-сайт. 11.11.2024. URL: <https://epravda.com.ua/columns/2024/11/11/721617/>.
4. Безуглий О. В. Територіальна громада в Україні: напрями та чинники сталого розвитку : автореф. дис. ... канд. держ. упр. : спец. 25.00.04 – місцеве самоврядування / О. В. Безуглий ; Харківський регіон. ін-т держ. упр. Національної акад. держ. упр. при Президентові України. – Харків, 2009. – 17 с.
5. Берданова О. Стратегічне планування місцевого розвитку : практич. посіб. / О. Берданова, В. Вакуленко; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO. Київ : Софія-А. 2012. 88 с.
6. Бобровська О. Формування та відтворення потенціалу сталого розвитку територій регіону. Державне управління та місцеве самоврядування. 2017. Вип. 1. С. 54–61.
7. Васильєва Н. В., Васильєва О. І., Приліпко С. М. Публічне управління сталим розвитком територій. *Збірник наукових праць ЛОГОС*. 2020. С. 12–14.
8. Ворона П. В. Теоретико-методологічні засади організації місцевого самоврядування в Україні : автореф. дис... доктора наук з держ. упр. : 25.00.04 / П. В. Ворона ; Національна акад. держ. упр. при Президентові

України. Київ, 2013. 37 с.

9. Джерела та механізми фінансування місцевого економічного розвитку : навч. посіб. / авт. кол. : В. Мамонова, Н. Балдич, Н. Гринчук [та ін.] ; Центр громадської експертизи ; Проєкт «Місцевий економічний розвиток міст України». Київ : МЕРМ, 2013. 176 с.

10. Інструменти регіонального розвитку в Україні : навч. посіб./ О. В. Берданова [та ін.] ; за ред. В. М. Вакуленка, О. В. Берданової. – Київ : НАДУ, 2013. 286 с.

11. Квітка С. А. Державне управління формуванням партнерських відносин між владою та бізнесом в умовах соціальних перетворень : монографія. Дніпро : Грані, 2018. 268 с.

12. Кравченко Т. А. Національна система індикаторів сталого розвитку як важливий інструмент провадження державної політики у сфері реалізації стратегії сталого розвитку «Україна – 2020». *Університетські наукові записки*. 2016. № 1 (53). С. 257–266.

13. Молодожен Ю. Б. Самодостатність територіальних громад: системний підхід : монографія. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2010. – 370 с.

14. Приходченко Л. Л., Рачинський А. П. Зарубіжний досвід функціонування агентств регіонального розвитку. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2012. № 10. С. 233–246.

15. Сталий розвиток територіальних громад: управлінський аспект : монографія / Ю. О. Куц, В. В. Мамонова, О. К. Чаплигін та ін.; за заг. ред. Ю. О. Куца, В. В. Мамонової. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2008. 236 с.

16. Тарасевич В.М. Чверть століття незалежності України: актуальні контексти та імперативи соціально-економічних реформ. *Економіка України*. 2017. № 8. С. 14–28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2017_8_3.

17. Ткачук А. Місцеве самоврядування та децентралізація : практ. посіб. ; Швейцарсько-український проєкт «Підтримка децентралізації в

Україні – DESPRO». Київ : ТОВ «Софія». 2012. 120 с.

18. Толкованов В. В. Пріоритетні завдання та підходи до модернізації місцевого самоврядування на сучасному етапі: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2017. № 1. 16 с. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2017_1/28.pdf.

19. Управління розвитком об'єднаних територіальних громад на засадах громадської участі: навч. посіб. / О. В. Берданова, В. М. Вакуленко, Н. М. Гринчук [та ін.] Київ : Рада Європи, 2017. 129 с.

20. Безверхнюк Т., Сенча І., Пеклун К. Застосування інструментів портфельного управління в розвитку територій. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2019. Вип. 2. С. 49–61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sepid_2019_2_7.

21. Безуглий Д. Г. Проектно-орієнтоване управління стратегічним розвитком територіальних громад : автореф. дис... канд. наук з держ. упр. : 25.00.04 / Д. Г. Безуглий ; Дніпропетровський регіон. ін-т держ. упр. Національної акад. держ. упр. при Президентіві України. Дніпро, 2017. 20 с.

22. Борисенко Ю. В. Формування мережевих систем в управлінні місцевим розвитком, орієнтованим на громаду : автореф. дис... канд. наук з держ. упр. : 25.00.04 / Ю. В. Борисенко ; Дніпропетровський регіон. ін-т держ. упр. Національної акад. держ. упр. при Президентіві України. Дніпро, 2018. 20 с.

23. Костіна Н. А. Розвиток співробітництва територіальних громад в умовах реформування місцевого самоврядування в Україні : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.04 / Н. А. Костіна. Класичний приватний ун-т, Запоріжжя, 2017. 20 с.

24. Костіна Н. Адаптація зарубіжного досвіду проектної діяльності в органах місцевого самоврядування Полтавської області. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2016. Вип. 1 (28). С. 146–149.

25. Крайник О. П. Складові економічного розвитку територіальної

громади. *Ефективність державного управління*. 2019. Вип. 2(59) : у 2 ч. ; Ч. 2. С. 165–176.

26. Маматова Т. В., Удод, Є. Г. Управління портфелем проєктів розвитку великого промислового міста: процесне моделювання і кращі практики. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. № 6. С. 42–48. doi: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.6.6>

27. Менеджмент якості в органах місцевого самоврядування : монографія / О. Бортнік, С. Квітка, Т. Маматова, С. Серьогін ; за заг. ред. С. Серьогіна. Дніпропетровськ : Грані, 2015. 140 с.

28. Молоканова В. Методологічні основи програмного управління стратегічним розвитком регіонів України. *Адміністративне право і процес*. 2017. № 3. С. 139–144.

29. Муніципальний менеджмент : навч. посіб. / за ред. Ю. П. Шарова. Київ : Атіка, 2009. 404 с.

30. Рач В. А. Россошанська О. В., Медведєва О. М. Управління проєктами: практичні аспекти реалізації стратегій регіонального розвитку : навч. посіб. ; за ред. В. А. Рача. Київ : К.І.С., 2010. 276 с.

31. Удод Є. Г. Програмування розвитку місцевого самоврядування: регіональний досвід і сучасні виклики. *Аспекти публічного управління*. 2020. Том 8. № 2. С. 131–140.

32. Удод Є. Г. Формування регіональної системи підтримки проєктів місцевого розвитку : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.04 / Є. Г. Удод. Дніпро: ДРІДУ, 2020. 20 с.

33. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти : монографія / С. М. Серьогін, Ю. П. Шаров, Є. І. Бородін, Н. Т. Гончарук [та ін.] ; за заг. та наук. ред. С. М. Серьогіна, Ю. П. Шарова. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2016. 278 с.

34. Федорчак О. В. Проблеми фінансування інвестиційних проєктів місцевого та регіонального розвитку в Україні. *Вісник НАДУ при*

Президентіві України (Сер. «Державне управління»). 2017. Вип. 2. С. 118–127.

35. Чемерис А. Розроблення та управління проектами у публічній сфері: європейський вимір для України : практ. посібник / Швейцарсько-український проєкт «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». Київ : Софія-А. 2012. 80 с.

36. Чикаренко І. А. Формування системи управління інноваційним розвитком територіальних громад : монографія. Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2014. 338 с.

37. Шаров Ю. П., Чикаренко І. А. Європейські стандарти публічного управління: проєкція на муніципальний рівень. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2010. № 1 (4). С. 295–304.

38. Шаров Ю. П. Реформа місцевого самоврядування: проблемні аспекти. *Аспекти публічного управління*. 2014. № 5-6 (7-8). С. 81–87.

39. Шаров Ю. П. Укрупнення територіальних громад та їх співробітництво: виклики для стратегічного планування. *Державне управління теорія та практика*. 2015. № 2. С. 54–61. URL: http://www.e-patp.academy.gov.ua/2015_2/9.pdf.

40. Дмитренко В. Стратегічний аналіз розвитку підприємств будівельної галузі. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2020. Вип. 3 (59). С. 199–206. URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2020-59-199-206>.

41. Європейська Хартія місцевого самоврядування. м. Страсбург, 15.10.1985. Дата підписання від імені України: 06.11.1996. Дата ратифікації: 15.07.1997. Дата набрання чинності для України: 01.01.1998. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text.

42. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>.

43. Децентралізація влади в Україні: оцінювання результатів формування та розвитку самодостатніх громад : монографія / за заг. та наук. ред. С. М. Серьогіна, І. А. Чикаренко. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2019. 292 с.

44. Публічне управління : термінол. слов. / уклад. В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін. ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2018. 224 с.

45. Удод Є. Г. Проектний підхід щодо підсилення спроможності територіальних громад в умовах децентралізації. *Аспекти публічного управління*. 2015. № 4 (18). С. 6–13. DOI: <https://doi.org/10.15421/151527>.

46. Бориславська О., І. Заверуха, Захарченко Е. [та ін.]. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / Швейцарсько-український проєкт «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO. Київ : ТОВ «Софія». 2012. 128 с.

47. Decentralisation in Ukraine Achievements, expectations and concerns. International Alert; Ukrainian Center for Independent Political Research, 2017. 32 p. URL: <https://www.international-alert.org/app/uploads/2021/08/Ukraine-Decentralisation-EN-2017.pdf>.

48. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.

49. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування. Децентралізація : веб-сайт. URL: <https://decentralization.gov.ua/mainmonitoring>.

50. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування 3 квартал 2024 р. Децентралізація : веб-сайт. URL: https://mtu.gov.ua/files/Моніторинг_III_квартал_2024.pdf

51. Про утворення та ліквідацію районів : Постанова Верховної Ради України від 17.07.2020 № 807-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text>.

52. Про визначення адміністративних центрів та затвердження

територій територіальних громад Дніпропетровської області : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 № 709-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/709-2020-%D1%80#Text>.

53. Борисенко Ю. Досягнення та виклики реформування місцевого самоврядування в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2022. Т. 10. № 3. С. 42–50. DOI: <https://doi.org/10.15421/152218>.

54. Борщевський В., Матвеев Є., Куропась І., Микита О. Територіальні громади в умовах воєнного стану: як забезпечити ефективне управління в контексті пріоритетів повоєнного розвитку. *Громадський Простір*. 29.04.2022. URL: <https://www.prostir.ua/?news=terytorialni-hromady-v-umovah-vojennoho-stanu-yak-zabezpechyty-efektyvne-upravlinnya-v-konteksti-prioritytiv-povojennoho-rozvytku>.

55. Про забезпечення життєздатності територіальних громад / Верховна Рада України, Інформаційне управління. *Голос України*. 05.04.2022. URL: <http://www.golos.com.ua/article/358271>.

56. Дарковіч А., Савісько М. Фактори стійкості громад під час війни. Дослідження впливу економіки, управління та залученості. *VoxUkraine*. 12.09.2023. URL: <https://voxukraine.org/factory-stijkosti-gromad-pid-chas-vijny-doslidzhennya-vplyvu-ekonomiky-upravlinnya-ta-zaluchenosti>.

57. Ігнат О. В. Розвиток управлінського інструментарію підтримки співробітництва територіальних громад в умовах децентралізації : Дис. ... докт. філос. ... 281 – публічне управління та адміністрування. Мін. осв. і науки України ; НТУ «Дніпровська політехніка». Дніпро, 2023. 243 с. URL: https://www.nmu.org.ua/ua/content/infrastructure/structural_divisions/academic_board/PCBP/.

58. Маматова Т., Борисенко В. Теоретичне підґрунтя дослідження процесів публічного управління у сфері забезпечення резильєнтності територіальних громад в Україні. *Публічне управління та місцеве самоврядування*. 2023. № 2, С. 67–73. DOI: <https://doi.org/10.32782/2414->

[4436/2023-2-9](#).

59. План відновлення України. *Відновлення України : веб-сайт*. URL: <https://recovery.gov.ua/> (дата звернення: 19.09.2024).

60. Загальна сума збитків, завдана інфраструктурі України, зросла до майже \$155 млрд – оцінка KSE Institute станом на січень 2024 року. *Київська школа економіки : веб-сайт*. 12.02.2024. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-zrosla-do-mayzhe-155-mlrd-otsinka-kse-institute-stanom-na-sichen-2024-roku/> (дата звернення: 20.09.2024).

61. Настич Н. 4 тренди, які вплинуть на будівельну галузь у 2024 році: кадровий голод, зовнішнє будівництво, ланцюги постачання та новітні технології. *Property Times : веб-сайт*. 12.03.2024. URL: https://propertytimes.com.ua/technologies/4_trendi_yaki_vplinut_na_budivelnu_galuz_u_2024_rotsi (дата звернення: 20.09.2024).

62. Дефіцит професійних кадрів на будмайданчиках – до 50%, при цьому зарплати зростають на 20 % і більше – опитування девелоперів. *Інтерфакс-Україна: веб-сайт*. 08.11.2023. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/946315.html> (дата звернення: 10.09.2024).

63. Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Дніпропетровської області : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 № 709-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/709-2020-%D1%80#Text>.

64. Стратегія розвитку Слобожанської територіальної громади Дніпровського району Дніпропетровської області на 2023-2027 роки. Документ розроблено в рамках програми «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)», яка фінансується USAID. Слобожанське, 2023. URL: <https://slobozhanska->

gromada.gov.ua/upload/content/320/Стратегія%20розвитку%20громади%20Слобожанської%20ТГ%20на%202023-2027%20роки.pdf.

65. Стратегія розвитку Слобожанської селищної об'єднаної територіальної громади. Підготовлено членами робочої групи зі стратегічного планування / Міжнародний фонд «Відродження» ; Фонд громади «Джерело». Слобожанська селищна територіальна громада, 2017. URL: <http://yubil.softmash.info/Publics/95A56BC2-F0A2-4A9C-8BE8-01B7DADF9864/56D7EF46-998B-40A5-9D99-AFA1ABDD1BFA/B736763A-C2AC-4A85-A58E-EB4F800A7FC7//1.pdf>.

66. Відбудова для розвитку: зарубіжний досвід та українські перспективи : міжнародна колективна монографія / редколегія, голова – В.В.Небрат ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». Київ, 2023. 571 с. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2023/08/Reconstruction-for-development.pdf>.

67. Підоричева І. Післявоєнне відтворення Європи: досвід та уроки для України. *Журнал європейської економіки*. 2022. Т. 21. Вип. 2(81). С. 190–207. URL: <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1592/1592>.

68. Muller W., Khryshforova O. M., Lyashenko V. Post-War Reconstruction of Ukraine – Parallels of the Post-War Reconstruction of Germany. *International journal of Academic management Science Research*. 2022. Vol. 6. Iss. 10. P. 267–271. URL: <https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/004b28ad-8c59-48dc-baf1-e8e91d1a8821/content>.

69. Zarrouk I. Looking Back At 75 Years Of The Marshall Plan. *TDHJ: web-site*. 17.07.2023. URL: <https://tdhj.org/blog/post/marshall-plan-75-years/>.

70. Calame J. Post-war Reconstruction: Concerns, Models and Approaches. Macro center working papers. 2005. 20. URL: https://docs.rwu.edu/cmpd_working_papers/20.

71. Bensahel N. Mission Not Accomplished: What Went Wrong With Iraqi Reconstruction. *The Journal of Strategic Studies*, Routledge. 2006. Vol. 29. Iss. 3.

P. 453–473. URL: <https://gsdrc.org/document-library/mission-not-accomplished-what-went-wrong-with-iraqi-reconstruction/>.

72. Bateman M. Post-War Reconstruction and Development in Cambodia and the Destructive Role of Microcredit. *Proceedings of the 8th International Scientific Conference «Future World by 2050», Pula, Croatia, 2017.* URL: https://www.researchgate.net/publication/315788551_Post-war_reconstruction_and_development_in_Cambodia_and_the_destructive_role_of_microcredit.

73. Комплексна програма імплементації пріоритетних напрямів будівництва та модернізації об'єктів Слобожанської селищної територіальної громади на 2024-2027 роки у новій редакції : погоджена Рішенням виконавчого комітету Слобожанської селищної ради від 28.03.2024 № 155. URL: <https://slobozhanska-gromada.gov.ua/upload/content/534/406%20-%20додаток%20до%20Комплексної%20програми%20імплементації%20пріоритетних%20напрямків%20будівництва%20на%202024-2027.pdf>.

74. Development strategies for the construction industry. Construction industry council, 2024. 128 p. URL: [URL:https://www.cic.co.sz/aboutus/industryreports/file/Contractor_Development_Strategy_Final.pdf](https://www.cic.co.sz/aboutus/industryreports/file/Contractor_Development_Strategy_Final.pdf).

ДОДАТКИ

Додаток А
Деталізація стратегічних цілей Стратегії розвитку
Слобожанської територіальної громади до 2027 року [64; 65]

СТРАТЕГІЧНІ ТА ОПЕРАЦІЙНІ ЦІЛІ СТРАТЕГІЇ			
Напрямок А. ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ГРОМАДИ	Напрямок В. СТВОРЕННЯ КОМФОРТНИХ УМОВ НА ТЕРИТОРІЇ ГРОМАДИ	Напрямок С. ФОРМУВАННЯ СВІДОМОЇ ТА АКТИВНОЇ ГРОМАДИ	Напрямок Д. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИСОКОЇ ЯКОСТІ ЖИТТЯ ГРОМАДЯН.
Стратегічні цілі			
<p>A.1. Диверсифікація структури місцевої економіки. <i>Оперативна ціль A.1.1.</i> Створення привабливого інвестиційного клімату. <i>Оперативна ціль A.1.2.</i> Створення промислово-торгівельної зони для оптового аграрного ринку та сучасного логістичного центру. <i>Оперативна ціль A.1.3.</i> Розвиток агропромислового комплексу. <i>Оперативна ціль A.1.4.</i> Створення умов для інвесторів житла, будівництво соціального житла. <i>Оперативна ціль A.1.5.</i> Будівництво міжнародного «Нукограду».</p> <p>A2. Розвиток підприємництва. <i>Оперативна ціль A.2.1.</i> Створення сприятливих умов для розвитку бізнесу. <i>Оперативна ціль A.2.2.</i> Маркетингові дослідження для підприємців щодо потреб громади у товарах та послугах.</p> <p>A.3. Створення позитивного іміджу громади. <i>Оперативна ціль A.3.1.</i> Маркетинг та брендінг території громади. <i>Оперативна ціль A.3.2.</i> Розробка Інвестиційного паспорту громади.</p>	<p>V.1. Створення системи збору та утилізації відходів. <i>Оперативна ціль V.1.1.</i> Організація збирання та вивезення сміття. <i>Оперативна ціль V.1.2.</i> Забезпечити екологічний стан території громади.</p> <p>V.2. Ремонт доріг та придорожньої інфраструктури. <i>Оперативна ціль V.2.1.</i> Відновлення та реконструкція об'їзної дороги в с. Степовому. <i>Оперативна ціль V.2.2.</i> Ремонт та будівництво доріг, вело доріжок та тротуарів на території громади.</p> <p>V.3. Модернізація інфраструктури та благоустрою громади. <i>Оперативна ціль V.3.1.</i> Збільшення кількості зелених насаджень. <i>Оперативна ціль V.3.2.</i> Облаштування місць громадського відпочинку. <i>Оперативна ціль V.3.3.</i> Збільшення кількості спортивних об'єктів.</p> <p>V.4. Створення енерго- та ресурсоощадливої системи енергопостачання громади. <i>Оперативна ціль V.4.1.</i> Енергомодернізація будинків. <i>Оперативна ціль V.4.2.</i> Забезпечення належного водопостачання та водовідведення <i>Оперативна ціль V.4.3.</i> Нічне освітлення вулиць.</p>	<p>C.1. Удосконалення відносин у громаді. <i>Оперативна ціль C.1.1.</i> Розробка системи комунікації з громадою. <i>Оперативна ціль C.1.2.</i> Системне інформування та навчання членів громади.</p> <p>C.2. Розвиток громадських структур об'єднаної громади. <i>Оперативна ціль C.2.1.</i> Підтримка громадських ініціатив. <i>Оперативна ціль C.2.2.</i> Розвиток органів самоорганізації населення та інших громадських об'єднань. <i>Оперативна ціль C.2.3.</i> Створення Фонду громади.</p> <p>C.3. Розвиток безпечної громади. <i>Оперативна ціль C.3.1.</i> Охорона прав жителів громади. <i>Оперативна ціль C.3.2.</i> Нейтралізація бродячих собак. <i>Оперативна ціль C.3.3.</i> Пожежна та техногенна безпека.</p>	<p>D.1. Створення сучасної освітньої інфраструктури. <i>Оперативна ціль D.1.1.</i> Комфортний заклад освіти. <i>Оперативна ціль D.1.2.</i> Конкурентоспроможний заклад освіти.</p> <p>D.2. Формування культури поведінки громадян. <i>Оперативна ціль D.2.1.</i> Екологічне виховання мешканців. <i>Оперативна ціль D.2.2.</i> Сприяння духовному зростанню громадян.</p> <p>D.3. Удосконалення системи соціальних послуг та соціального захисту населення та медичної допомоги. <i>Оперативна ціль D.3.1.</i> Провести моніторинг потреб у соціальних послугах. <i>Оперативна ціль D.3.2.</i> Створити мережу (інфраструктуру) закладів з надання соціальних послуг. <i>Оперативна ціль D.3.3.</i> Створити систему якісної медичної допомоги.</p>

Додаток Б
Фрагменти Інвестиційного профілю
Слобожанської територіальної громади

regional edition

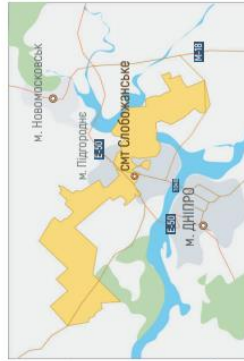
DIA
Dnipropetrovsk
investment
agency

Слобожанська
ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА

- Фінансова спроможність
- Потужна промисловість
- Диверсифіковане сільське господарство

ГЕОГРАФІЯ

Слобожанська громада межує на півдні - з м. Дніпро, на півночі - з Підгородненською, Пиданською та Чумаківською громадами, на сході - з Ілларіонівською громадою, на заході - з Обухівською та Петриківською громадами.

- Створена у серпні 2015 р.
 - Остаточне формування - жовтень 2020 р.
 - Адміністративний центр громади - смт Слобожанське.
 - Кількість старостинських округів - 4.
- Мінімальна відстань населених пунктів до адміністративного центру громади становить - 18 км, максимальна - 27 км.

Площа

28 220,3 га

С/Г угіддя

18 843,2 га

(67% загальної площі земель)

Населення

23 737 осіб

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПРОФІЛЬ

УНІКАЛЬНІСТЬ ГРОМАДИ

Рівень фінансової забезпеченості

У рейтингу виконання місцевих бюджетів Слобожанська ТГ посідає 4 місце зі 110 серед громад України з чисельністю населення більше 15 тис. осіб. Показник власних доходів на одного мешканця у 25,2 тис. грн та показник видатків загального фонду на одного мешканця у 22,3 тис. грн. забезпечують громаді 1 місце у цих категоріях.

Потужна промисловість

В секторі промисловості громади задіяно 10,3% від зареєстрованих суб'єктів господарювання. Сучасна промислова структура громади представлена підприємствами з виробництва:

- м'ясної та ковбасної продукції ТОВ «М'ясна фабрика «ФАВОРИТ ПЛЮС»;
 - ТОВ «М'ясокомбінат «ЮВІЛЕЙНИЙ»;
 - кондитерських виробів та шоколаду ТОВ «АВК КОНФЕКШІНЕР»;
 - керамічної плитки ТОВ «ІНТЕРКЕРАМА»;
 - продукції із полікарбонату ТОВ «СОТОН» тощо.
- Також на території громади здійснює активну діяльність ПРАТ «АВІ «СОДРУЖЕСТВО», що спеціалізується на будівництві житлових і нежитлових будівель.

Диверсифіковане сільське господарство

В секторі сільського господарства громади збалансований розвиток рослинництва й тваринництва.

Підприємства, що спеціалізуються на рослинництві, зорієнтовано переважно на вирощування зернових, у тому числі високоякісного продовольчого зерна, технічних та овочевих культур, садівництва, а також розведення свиней. Вони є лідерами за обсягами та дохідністю виробництва.

Проекти, об'єкти та пропозиції

6 Вільних земельних ділянок

Об'єктів нерухомості

5

ЛОГІСТИКА

Територію громади перетинають автомобільні шляхи:

- ◆ М-04 (Знамянка – Луганськ – Ізварине)
- ◆ Н 31 (Дніпро – Петриківка – Царичанка – Кобеляки – Решетилівка)
- ◆ Т 0402 (Дніпро (Гресь) – Соколове)
- ◆ Т 0404 (Дніпро – Обухівка)
- ◆ Т 0405 (Дніпро – Хутірське)
- ◆ С 040426 (Степове – Партизанське)
- ◆ С 040432 (Партизанське – Лобойківка)
- ◆ С 040412 (Т-04-05/ – Зоря – Дачі)
- ◆ С 040418 (Василівка – Т-04-01/)

Пасажирські перевезення в громаді забезпечуються:

- ТОВ «Дніпропетровське АТП 11205», ТДВ «Автопромін», ТДВ «ДАТП 11228», ТОВ «ДАТП 11231», ПВСП СТО «Карлсон», ТОВ ВО «Технополіс».

Відстань до найближчих залізничних вокзалів:

- ◆ Дніпро-Головний – 10 км
- ◆ Дніпро вантажний – 16 км
- ◆ Запоріжжя-1 – 102 км
- ◆ Харків – 209 км

На території громади у с. Партизанське розташована вантажно-пасажирська залізнична станція «Балівка» між станціями Кам'янське-Лівобережне (14 км) та Новомосковськ-Дніпровський (33 км).

Відстань до аеропортів:

- ◆ Міжнародний аеропорт Дніпропетровськ – 27 км
- ◆ Міжнародний аеропорт Запоріжжя – 106 км
- ◆ Міжнародний аеропорт Харків – 205 км

Відстань до найближчих адміністративних центрів:

- ◆ м. Дніпро – 1 км; ◆ м. Кривий Ріг – 154 км;
- ◆ м. Кам'янське – 47 км; ◆ м. Полтава – 155 км;
- ◆ м. Павлоград – 70 км; ◆ м. Харків – 210 км;
- ◆ м. Запоріжжя – 95 км; ◆ м. Київ – 475 км.

ІНЖЕНЕРНА ІНФРАСТРУКТУРА

Водопостачання та водовідведення в громаді здійснюються:

- КП «Дніпроводоканал» Дніпровської міської ради»;
- КП «Керуюча компанія «Житловик» Слобожанської селищної ради».

Природний газ споживачам громади постачають:

- АТ «Дніпрогаз»;
- АТ «Дніпропетровськгаз»;
- ТОВ «Дніпрогаз Збуг».

Вивезення та утилізація ТБО в громаді здійснюються:

- КП «Керуюча компанія «Господар» Слобожанської селищної ради»;
- ТДВ «Дніпрокомунтранс» та ін.

Електропостачання в громаді здійснюється:

- АТ «ДТЕК «Дніпровські електромережі»;
- АТ «ДТЕК «Дніпровські електричні послуги» та ін.
- ◆ ПС «Тепличний комбінат» 10 кВ, смт Слобожанське
- ◆ ПС «Майвка» 150/35/10 кВ, с. Степове
- ◆ ПС «Сільбуд» 35 кВ, с. Партизанське
- ◆ ПС «Самарська» 35/10 кВ, с. Олександрівка

КАДРОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ОСВІТА

14 158 ТИС. (59,7%)
Безробітні - 248 (1,7%)

11 980 грн

Економічно активне населення

Середня заробітна плата

Близькість громади до м. Дніпро, а також зручне сполучення з ним дає низький рівень офіційно зареєстрованого безробіття.

Освіта

6 закладів загальної середньої освіти
- загальна кількість місць - 3 380
- всього навчається дітей - 2 894
- всього вчителів - 201

7 дошкільних навчальних закладів
- загальна кількість місць - 810
- всього навчається дітей - 1072
- всього вчителів - 85

1 заклад позашкільної освіти - школа естетичного виховання
- всього навчається дітей - 256
- всього вчителів - 30

БЮДЖЕТ

Загальні економічні показники громади

доходи загального фонду на одного мешканця: **19 559 грн**
в 4 737 грн середньому по Україні

видатки загального фонду на одного мешканця: **19 228 грн**
в 1 546 грн середньому по Україні

463,98 млн грн - бюджет громади

Місцеві податки та збори

Землі промисловості		С/г землі
Ставка податку	3 - 5 %	1 - 3 %
Ставка оренди	3 - 10 %	1 - 5 %

Структура бюджету

за видатками
456,13 млн грн **разом**

464 млн грн **разом**

- 83,4 % (387 млн грн) Податкові надходження
- 13,1% (60,7 млн грн) Офіційні трансферти
- 3,5% (16,0 млн грн) Неподаткові надходження

33,4 % (152,4 млн грн) Освіта

9,8 % (44,6 млн грн) Державне управління

9,1 % (41,4 млн грн) Міжбюджетні трансферти на інвестиційні проекти

8,8 % (40 млн грн) Економічна діяльність

8,7 % (39,7 млн грн) Охорона здоров'я

5,0 % (23 млн грн) Духовний і фізичний розвиток

3,9 % (18,1 млн грн) ЖКГ

2,5 % (795 тыс грн) Соціальний захист

1,5 % (6,6 млн грн) Громадський порядок

0,05 % (249 тыс. грн) Охорона навколишнього середовища

78,5 млн грн Реверсна дотація

Виконання бюджету

за доходами

Виконано - 104,8% (464 млн грн)

за видатками

Виконано - 89,1% (456,1 млн грн)

